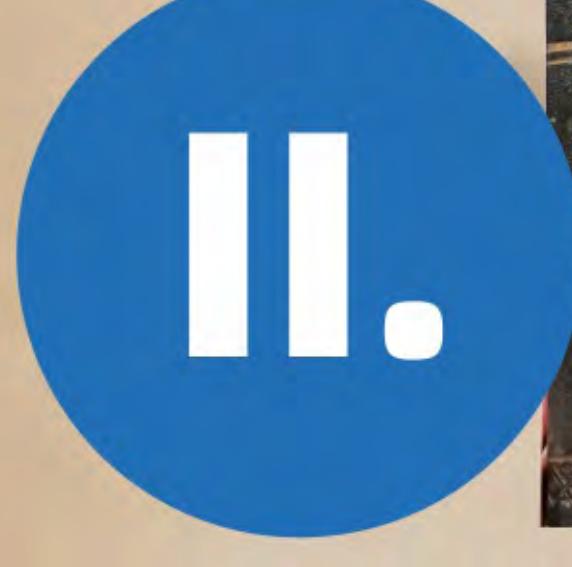

Jednota českých matematiků a vznik Časopisu

Dnešní Jednota českých matematiků a fyziků (JČMF nebo zkráceně Jednota) odvozuje svůj původ od Spolku pro volné přednášky z mathematiky a fysiky, který v březnu 1862 založila skupina posluchačů Karlo-Ferdinandovy university v Praze. Po sedmi letech (1869) spolek přijal nové stanovy a přejmenoval se na Jednotu českých matematiků.

František Houdek (1847-1917) byl jednatelем a potom ředitelem Jednoty v době začátku časopisu

František Josef Studnička (1836-1903) vedl Časopis v prvních deseti letech. Vlevo na fotografii z roku 1873, nahoře již jako dvorní rada (kolem r. 1900).

Přesná data a okolnosti založení Časopisu popsal později Václav Posejpal: „Založení Časopisu, prvního toho druhu v Rakousku, stalo se na mimořádné valné hromadě dne 11. února 1872 a bylo právem veškerým členstvem považováno za událost pro Jednotu epochální. Položeno tudíž vydání prvního čísla časopisu na den významný, na den desetileté památky založení „Spolku pro volné přednášky“ a stanoveno, den ten důstojně oslavit. Slavnost odbývána dne 17. března 1872 a její průběh jest krásným obrazem významu a vážnosti, jímž Jednota již tehdy se těšila. Již na večírku, jenž předcházel slavnosti, shledáváme přední muže našeho tehdejšího vědeckého a kulturního života. Jsou tam: Palacký, Rieger, Krejčí, Tomek a s nimi všichni, kteří v české vědě tehdy něco znamenali ... Vlastní slavnost, konaná v neděli o 10. hodině v chemickém sále české techniky, má ráz vědecké schůze a honosí se opět vzácnými hosty ... Starosta Dr. Neumann skizzuje vývoj a význam Jednoty, předkládá veřejnosti první číslo Časopisu...“

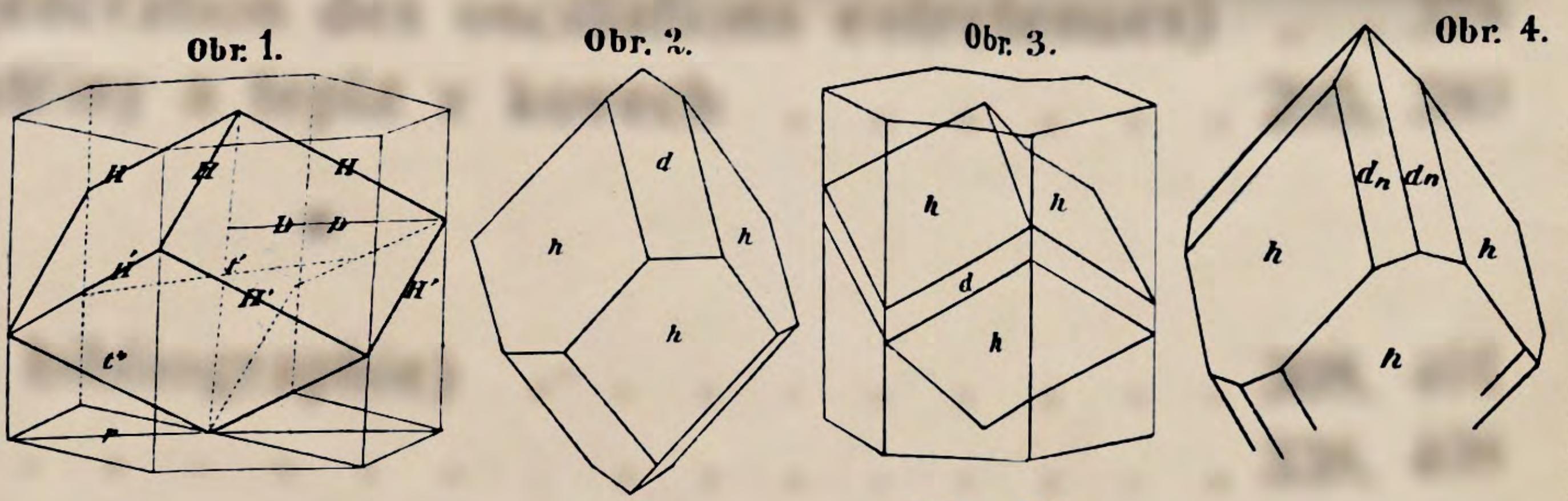
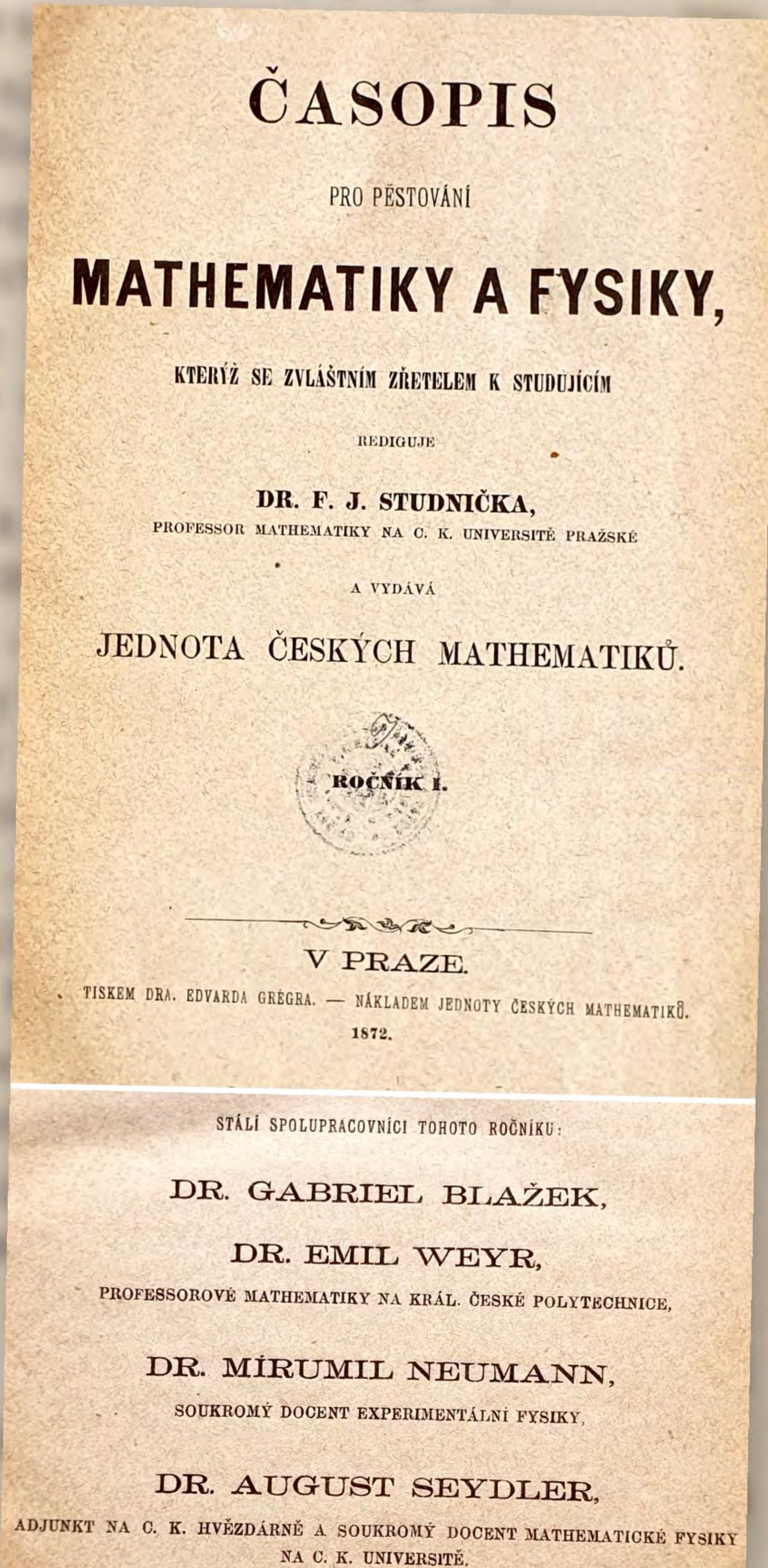

Myšlenka na vydávání časopisu Jednotou se objevila již v roce 1869. Přišel s ní profesor František Josef Studnička (1836-1903), který navrhl vydávat **Zprávy JČM**, kde by vycházely odborné články, referáty o přednáškách a další zprávy pro členy Jednoty. Prof. Karel Zahradník na schůzi „přisadil“, že by mohlo jít přímo o matematicko-fyzikální časopis. Idea časopisu ale nebyla výborem akceptována a k vydávání Zpráv bylo přistoupeno, až když se F. J. Studnička zavázal, že případnou finanční ztrátu uhradí.

Na jaře 1870 vyšla první **Zpráva JČM** redigovaná soukromým docentem (asistentem Ernsta Macha) a „starostou Jednoty“ Mírumilem Neumannem a prof. Karem Zahradníkem (příslušně pro část fyzikální a matematickou). Po půlroce vyšla Zpráva druhá a roku 1871 třetí - u obou byl redaktorem matematické části Augustin Pánek (1843-1908). Více Zpráv už nevyšlo, protože se Jednota odhodlala založit skutečný časopis.

Dvorní rada Fr. J. Studnička.

Fyzikální ústav
Akademie věd
České republiky

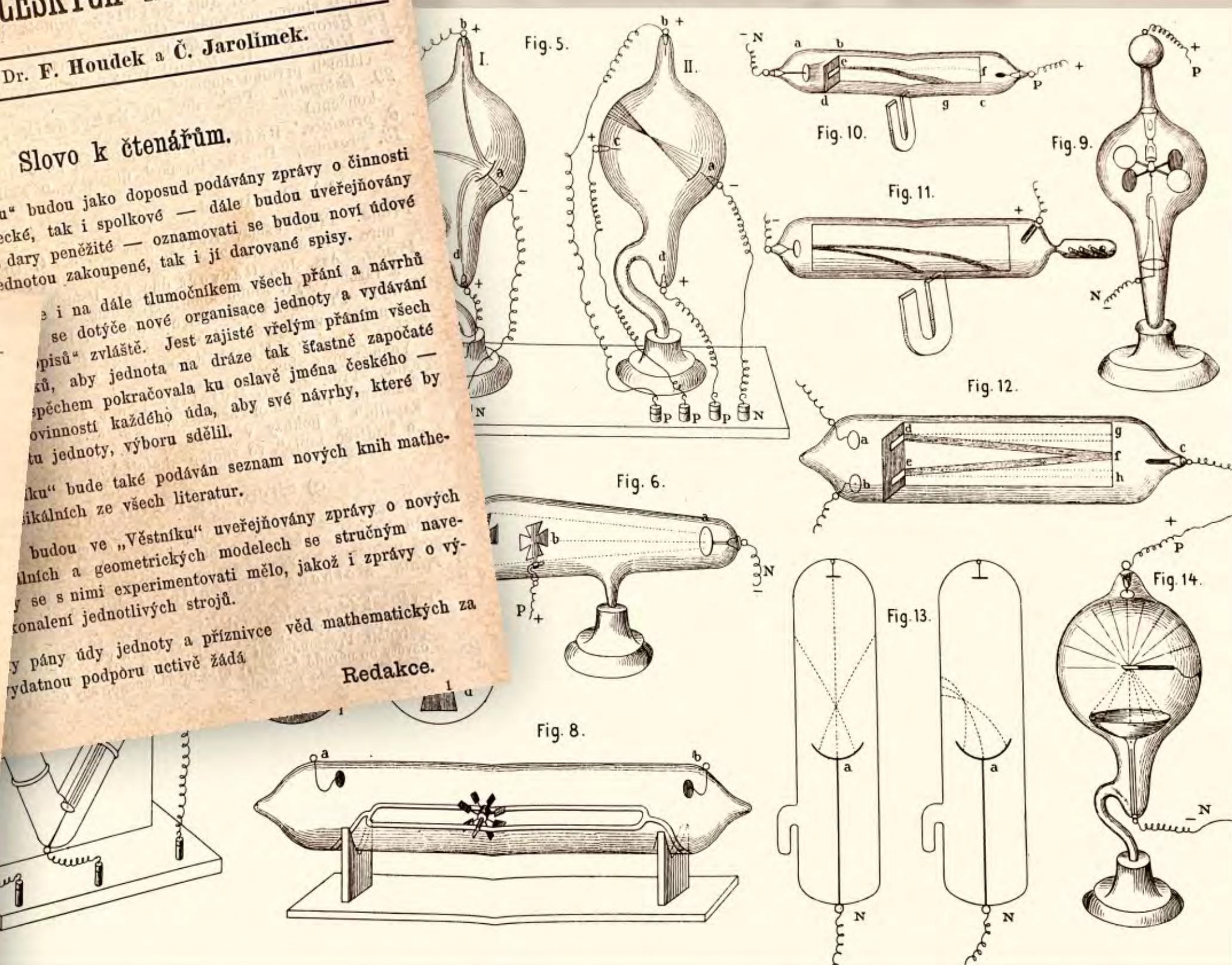
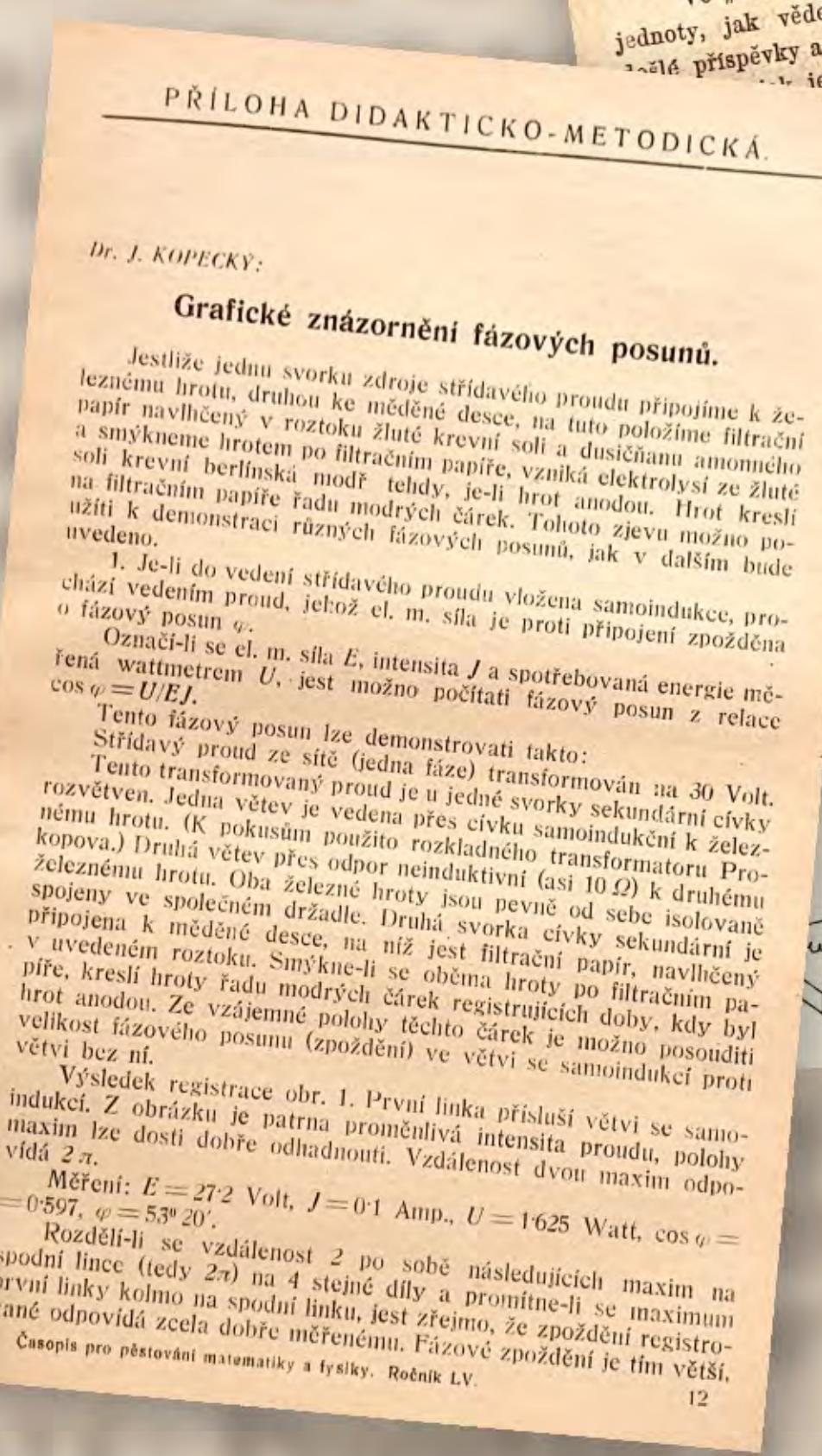
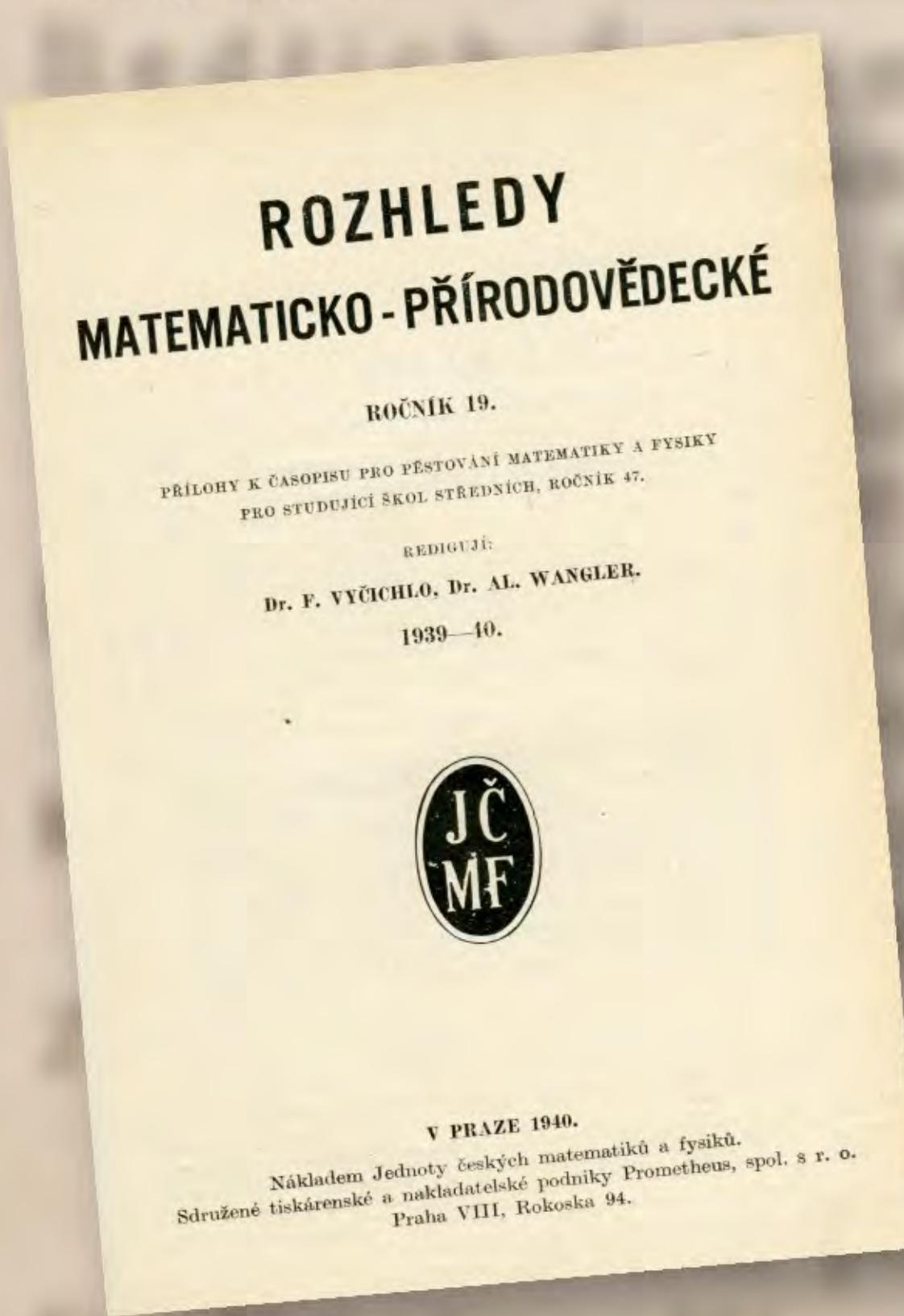
Dvě období konjunktury přerušené válkami

IV.

Situace Časopisu se koncem 19. století stabilizovala a rozsah čísel postupně rostl, od roku 1895 do začátku Velké války se více než zdvojnásobil. Byl vyplácen autorský honorář (1 zl. za stránku - již od r. 1876 ve snaze motivovat autory) a od ročníku 1884/5 bylo možné začít honorovat vedoucího redaktora - z prvotních 60 zl. za rok narostla za deset let odměna na 300 zl.

1. světová válka vedla k postupnému poklesu rozsahu ČPMF asi na polovinu, ale už od 20. let došlo k novému rozmachu. Časopis získal podporu Ministerstva školství a národní osvěty. Od r. 1919 byl uváděn obsah i ve francouzském překladu a odborné články měly francouzské resumé.

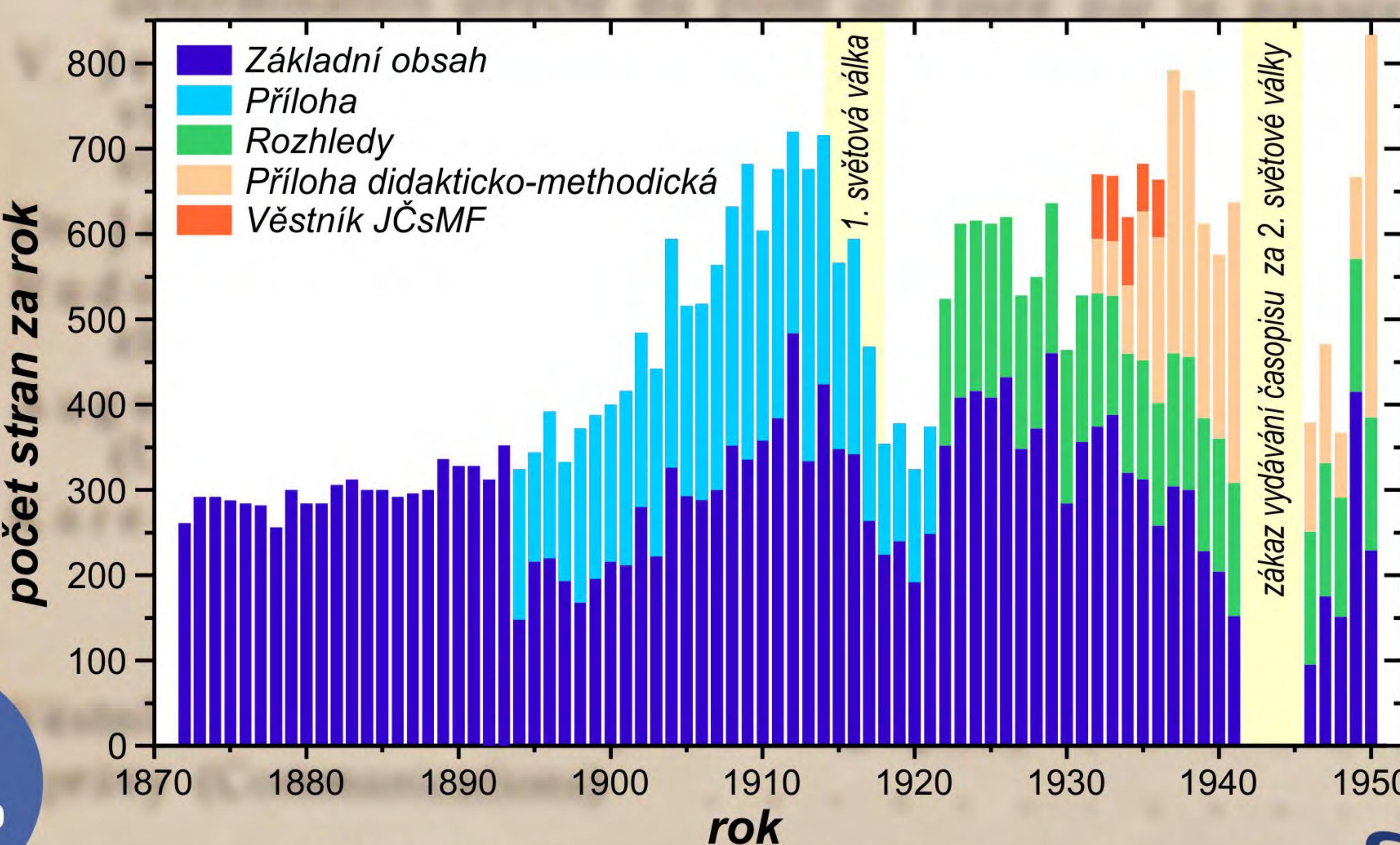
Příloha vycházela od roku 1922 pod názvem **Rozhledy matematicko-přírodovědecké**. Další velké změny přinesl rok 1932, kdy se objevila **Příloha didakticko-metodická** a nějakou dobu byl příkládán i **Věstník JČMF** resp. Spolkový věstník (členské zprávy, které obvykle vycházely odděleně). Zavedení didaktické přílohy navrhl Jaroslav Friedrich, který ji pak redigoval. Později se tato příloha označovala podtitulem **Vyučování - Zprávy - Literatura**. S přílohami tak obsah ČPMF během 30. let 20. stol. opět narostl asi na dvojnásobek, leč 2. světová válka měla podobný efekt jako první a období rozmachu zase vymazala.

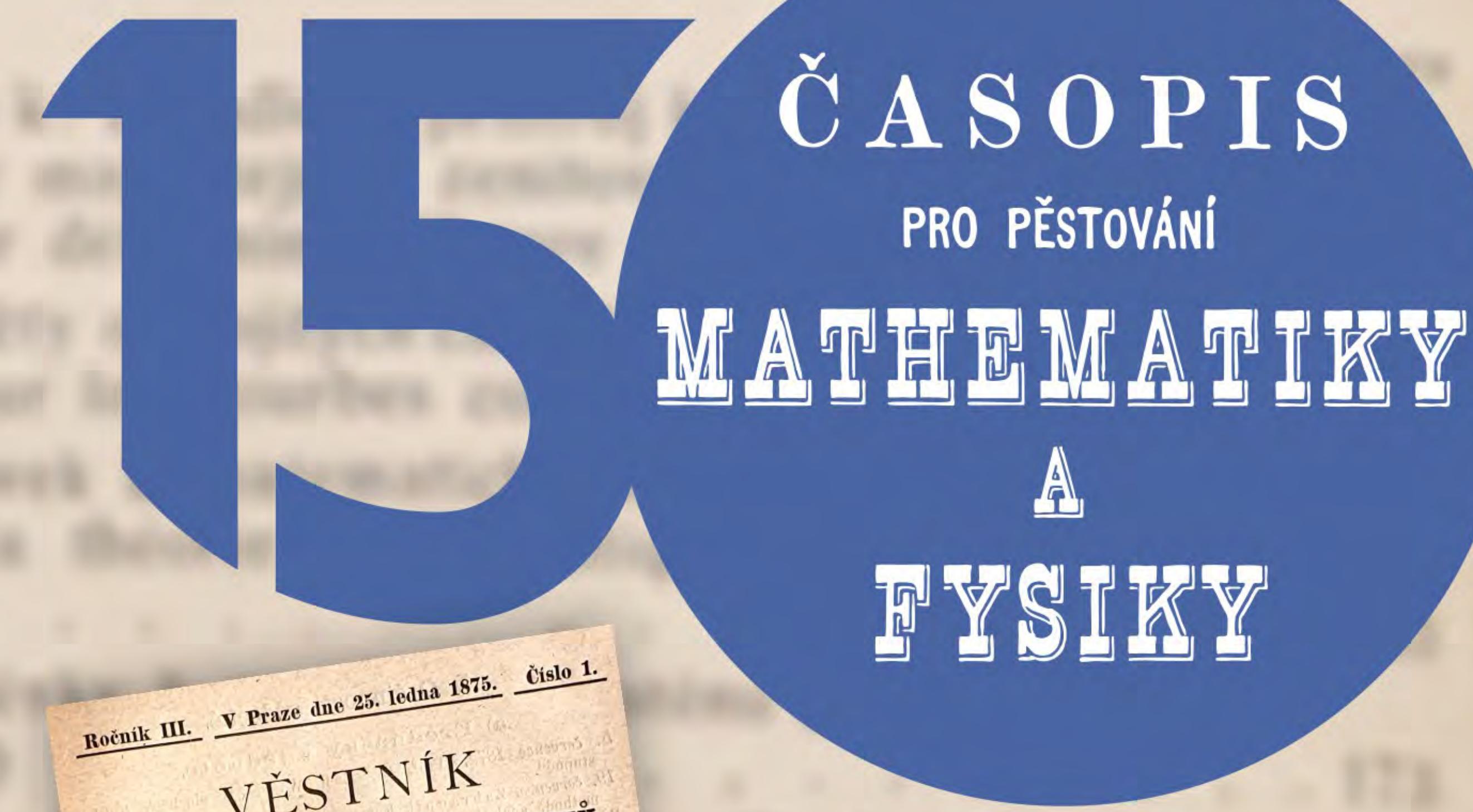
Karel Petr (1868-1950), ved. redaktor 1905-20.

Bohumil Kučera (1874-1921), vedoucí redaktor 1905-21.

Bohumil Bydžovský (1880-1969), vedoucí redaktor 1921-33.

Graf vývoje rozsahu ČPMF s vyznačením postupně vzniklých příloh. (Sestaveno dle výtisků v knihovně MFF UK.)

V roce 1935 se v odborné části Časopisu objevuje velká část článků ve francouzštině nebo angličtině. Možnost **publikování cizoazyčných článků** byla zřejmě diskutována prakticky po celou dobu existence ČPMF. Navrhoval ji také Bohumil Bydžovský roku 1929, ale ve výboru JČMF prevládal názor, že Časopis má pěstovat vědu českým jazykem a pro zahraniční čtenáře se má publikovat v časopisech učených společností a univerzit. Nakonec se ve vědecké části ČPMF od této konstanty ustoupilo, a tak se např. v ročníku 65 objevují četné práce Dolejškovy skupiny v angličtině.

Nacistická okupace a vznik Protektorátu zabrzdily rozvoj Časopisu. Censura textů článků i obrázků způsobovala průtahy v redakční práci. Po uzavření českých vysokých škol se výbor JČMF snažil pomáhat studentům při jejich soukromém studiu otiskováním informativních úvodů k jednotlivým obořám matematiky a fyziky (vyjít ale stačily jen úvody do geometrie, matematické analýzy a algebry). Pak ale bylo **vydávání Časopisu s účinností od 15. května 1941 zastaveno** a úřady nedovolily ani vytisknout již vysázené 4. číslo ročníku LXX; toto číslo vyšlo až 30. listopadu 1945. Rozhledy ovšem mohly vycházet bez přerušení.

Vojtěch Jarník (1897-1970), vedoucí redaktor 1934-50.

František Závříška (1879-1945), vedoucí redaktor 1934-37.

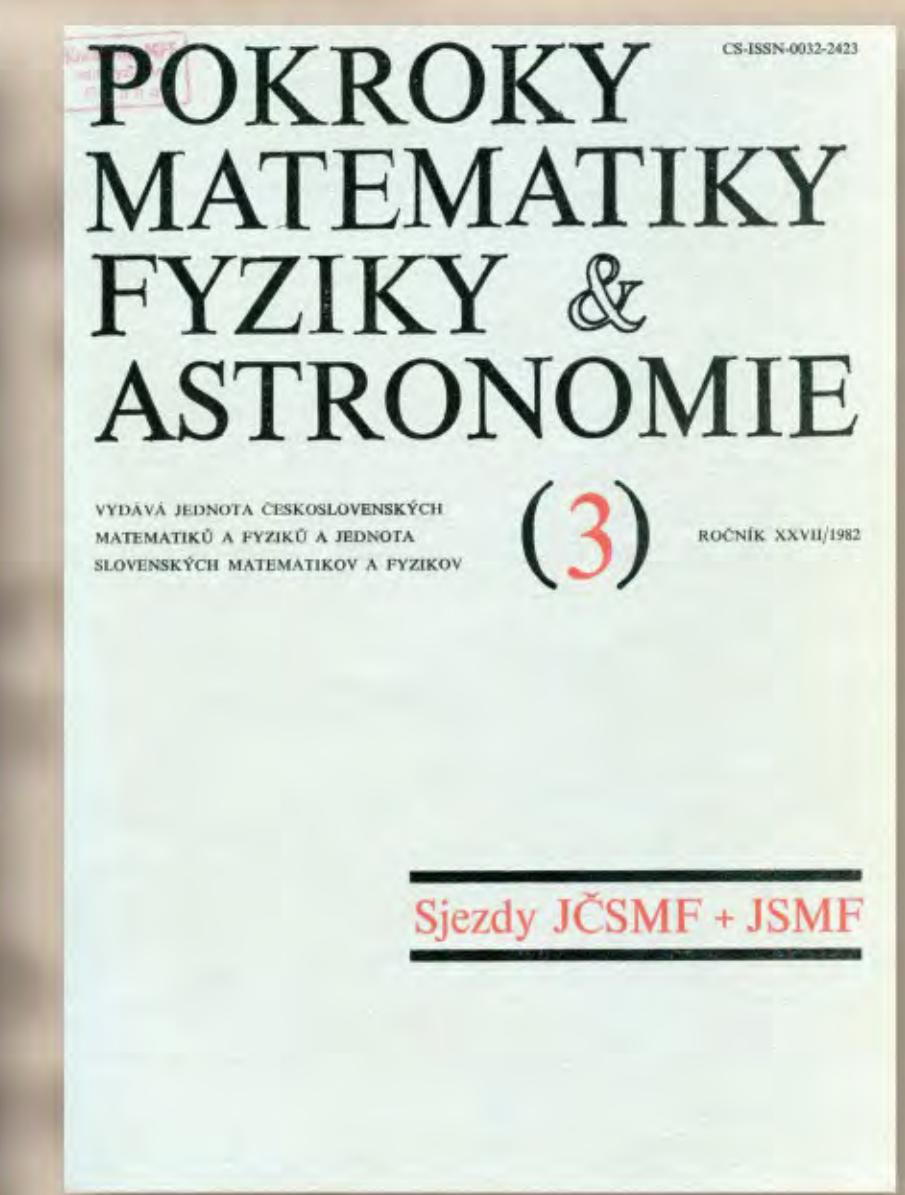
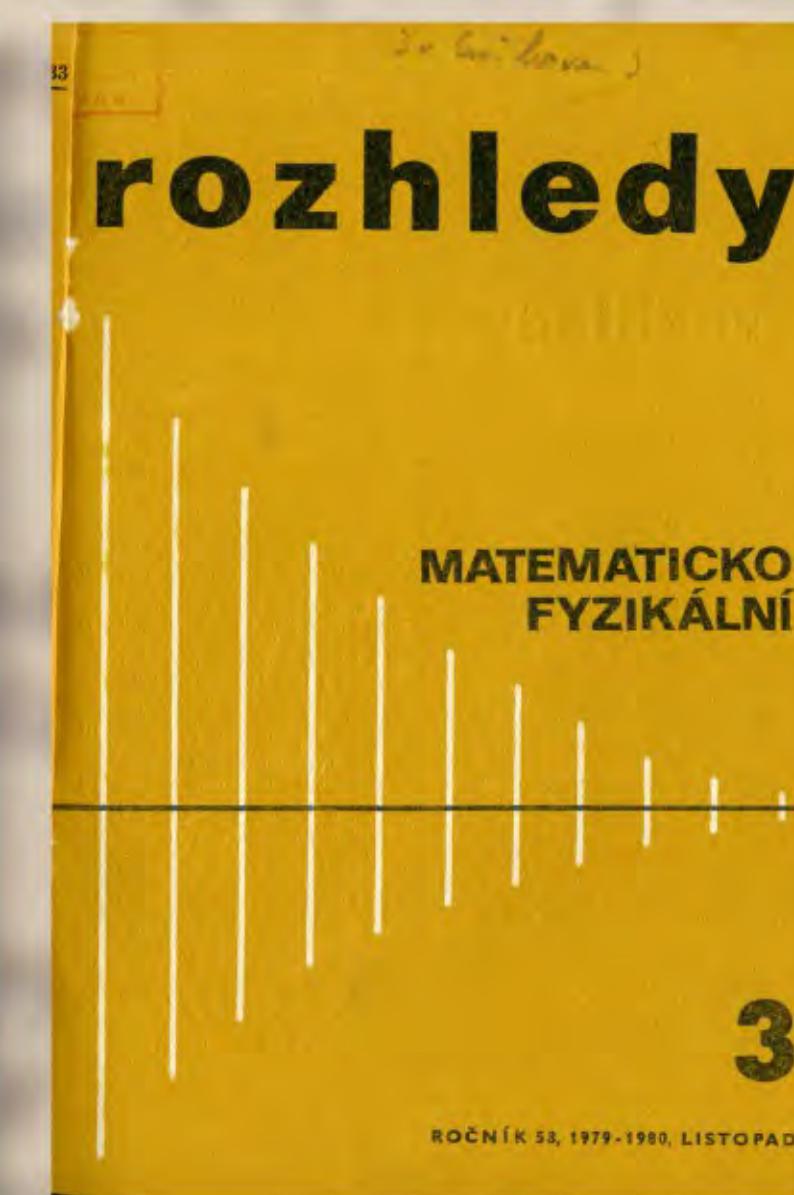
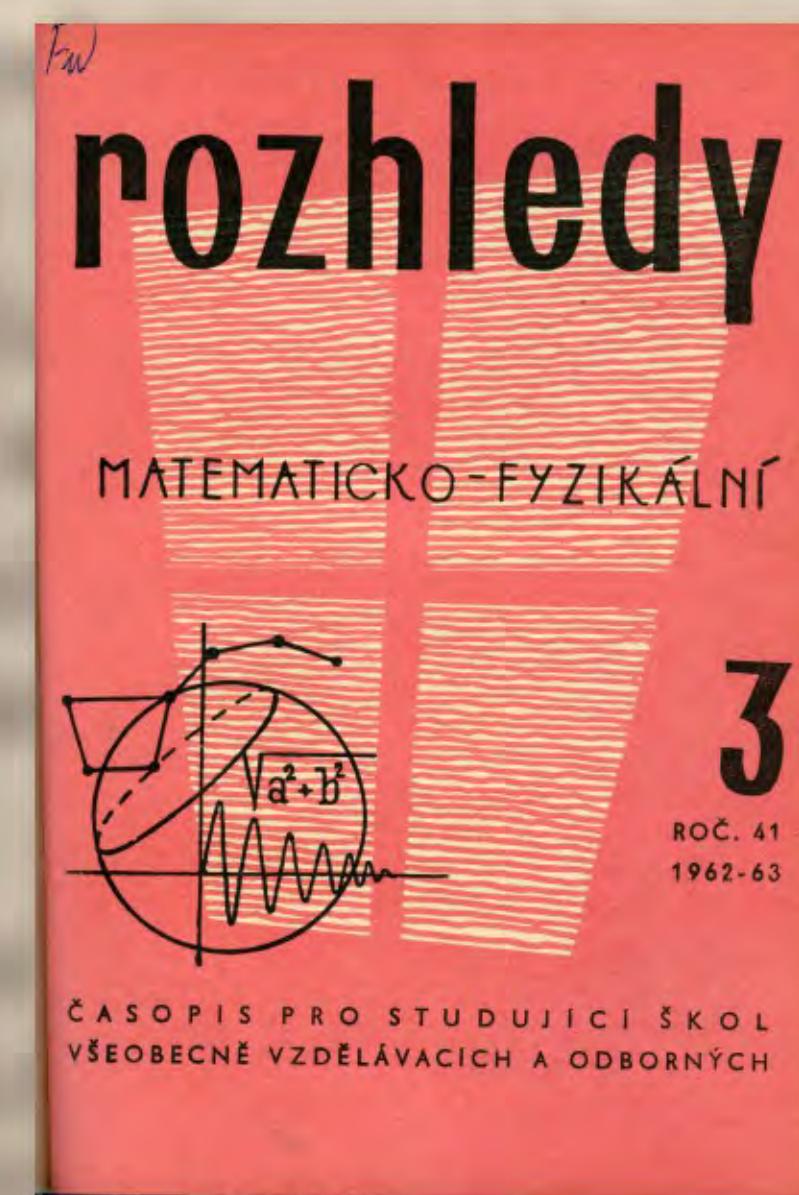
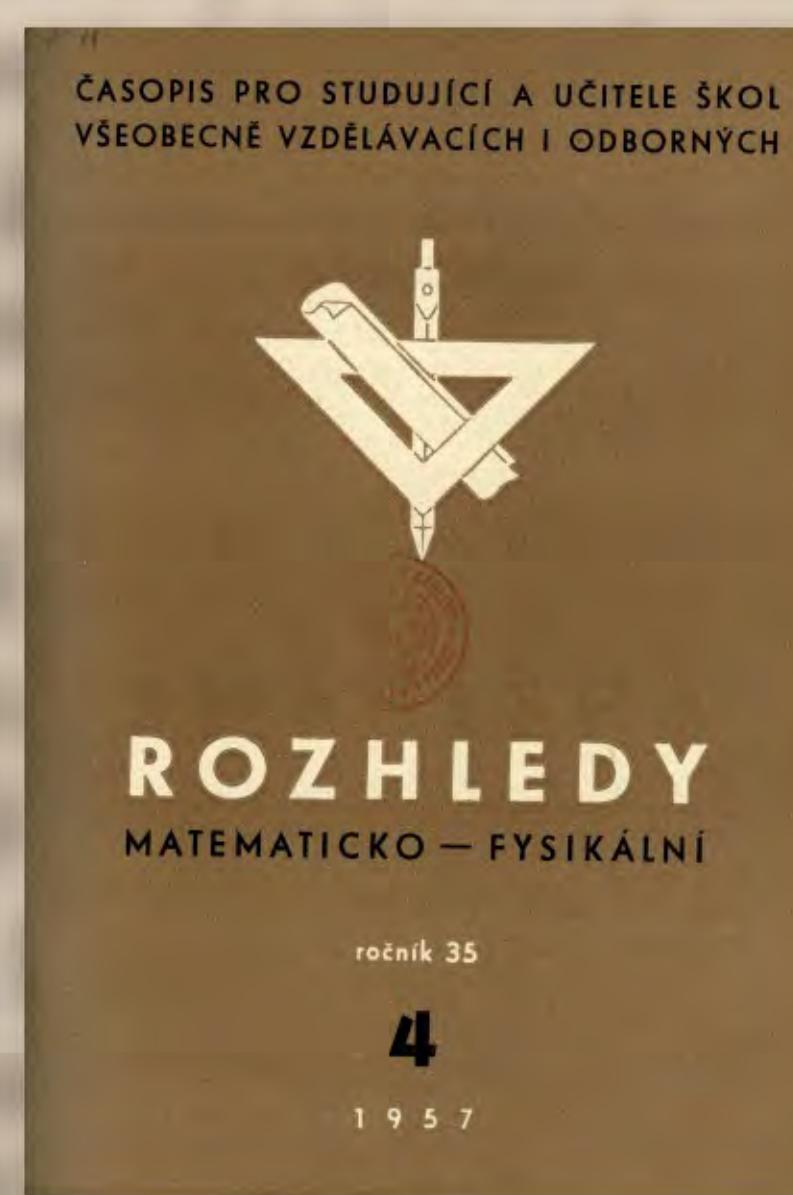
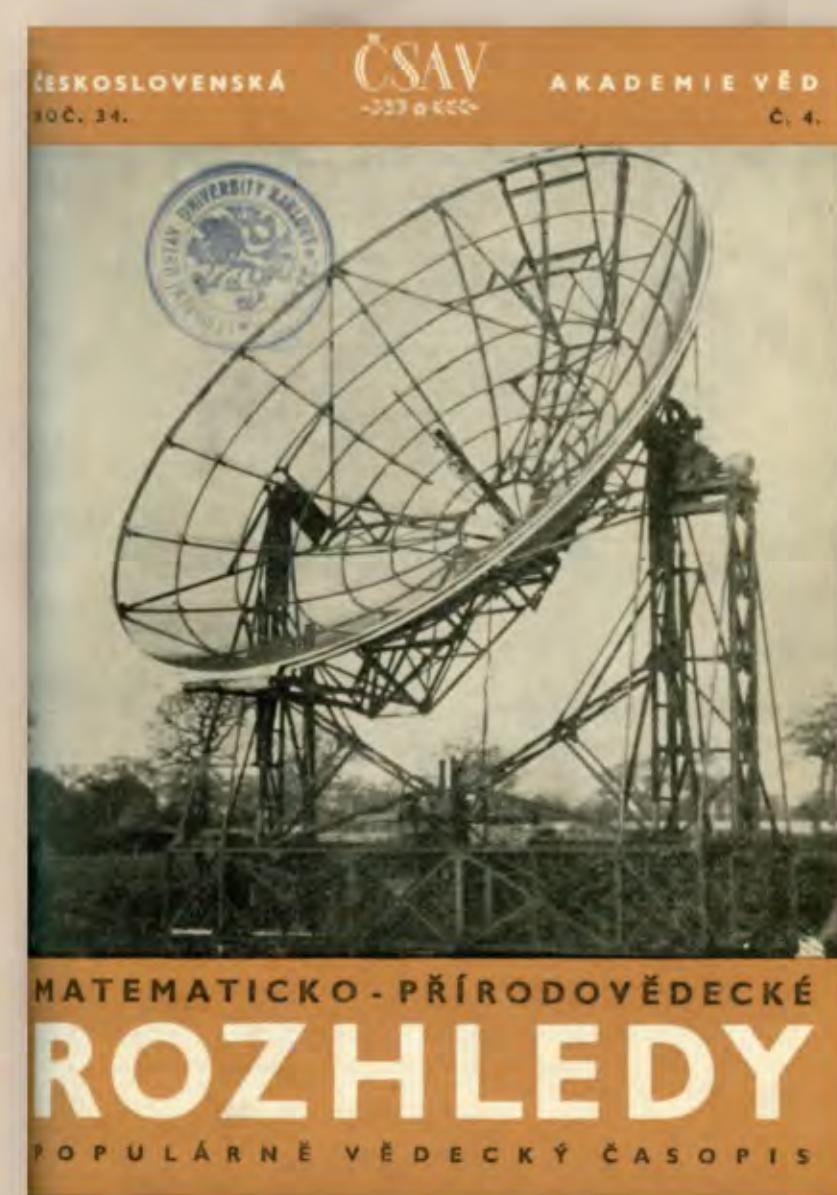
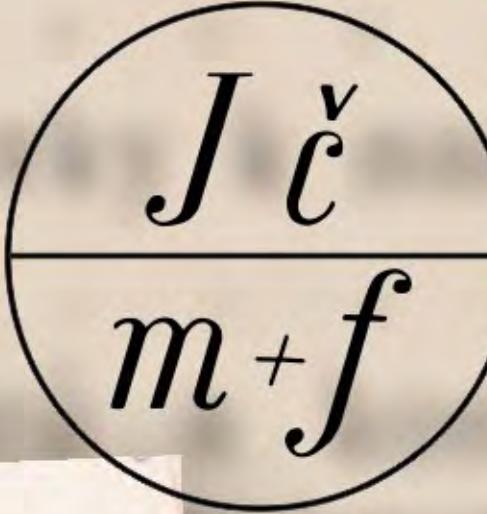
FZU

Fyzikální ústav
Akademie věd
České republiky

Ukončení vydávání ČPMF a navazující časopisy

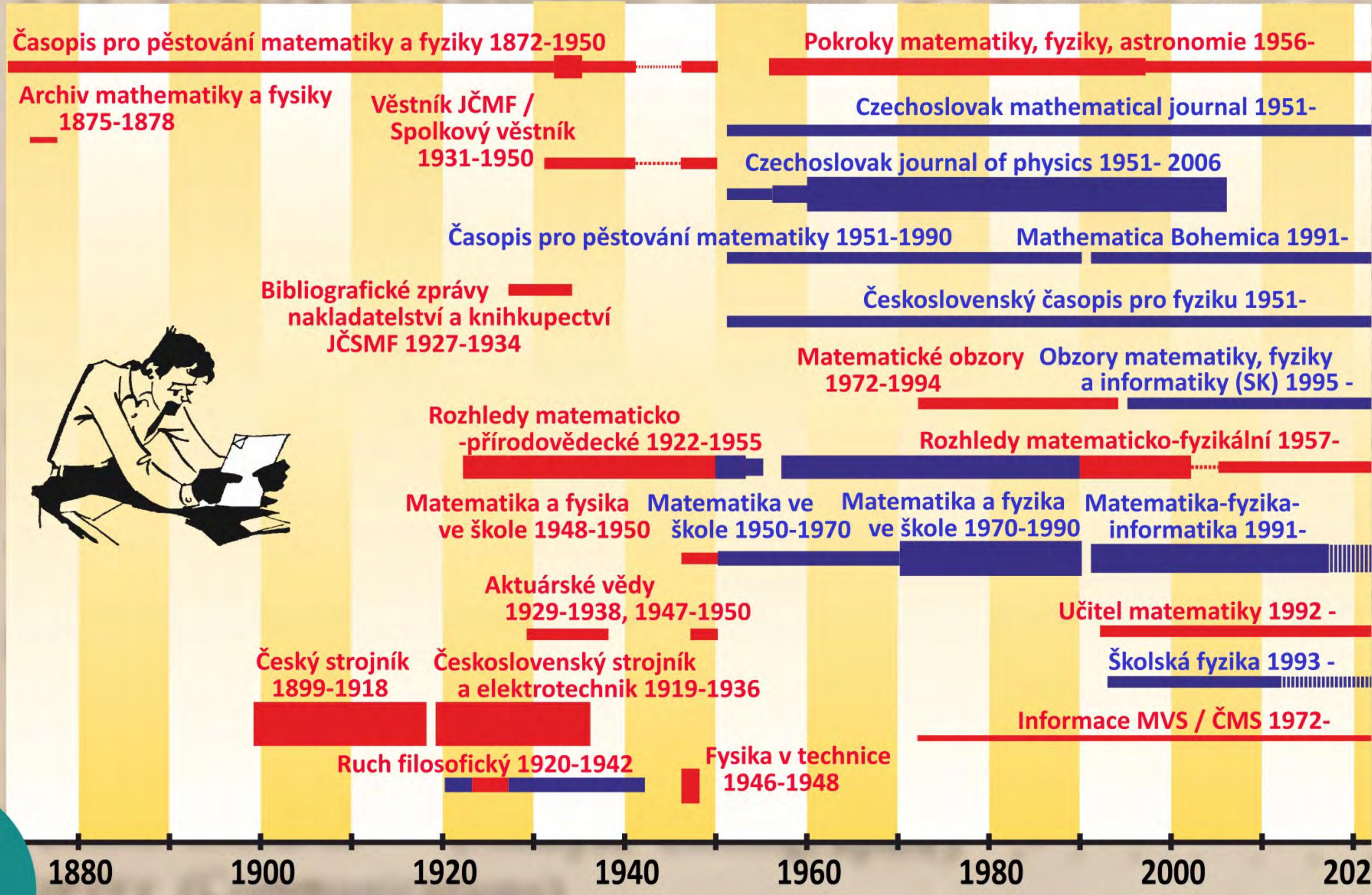
V.

Poválečná konsolidace ČPMF byla pozvolná a než mohlo dojít k plnohodnotnému fungování, bylo rozhodnuto o jeho **rozdělení na čtyři nové časopisy**, pro každý obor jeden český a jeden mezinárodní (podva roky dvě mutace: v ruštině a v jiných cizích jazycích): *Časopis pro pěstování matematiky*, *Čechoslovackij matematičeskij žurnál - Czechoslovak Mathematical Journal*, *Československý časopis pro fysiku* (později označovaný A) a *Čechoslovackij fizičeskij žurnál - Czechoslovak Journal of Physics* (později označovaný B), které začaly vycházet v r. 1951, resp. 1952 (zahraniční vydání). Zpočátku měl být obsah českých a mezinárodních časopisů identický, ale již po několika letech se začal odlišovat směrem k větší popularizační roli českých časopisů. Poznamenejme, že kromě *Cz. J. Phys. B*, který byl zastaven roku 2006 (resp. byl formálně od 1. 1. 1997 sloučen s *Eur. J. Phys.*), ostatní časopisy vychází dodnes. Časopis pro pěstování matematiky byl roku 1991 přejmenován na *Mathematica Bohemica* a stal se dalším mezinárodním periodikem.

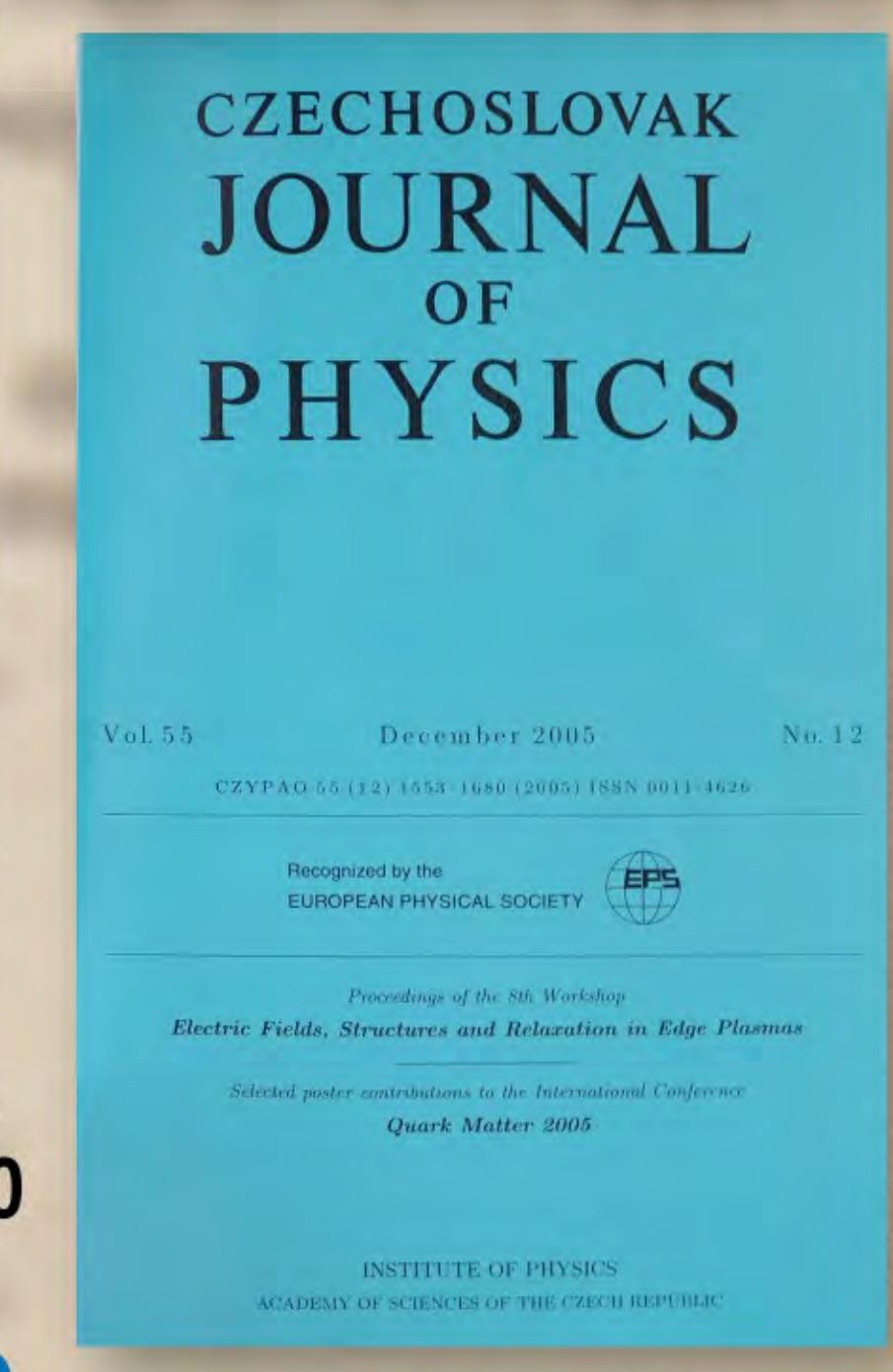
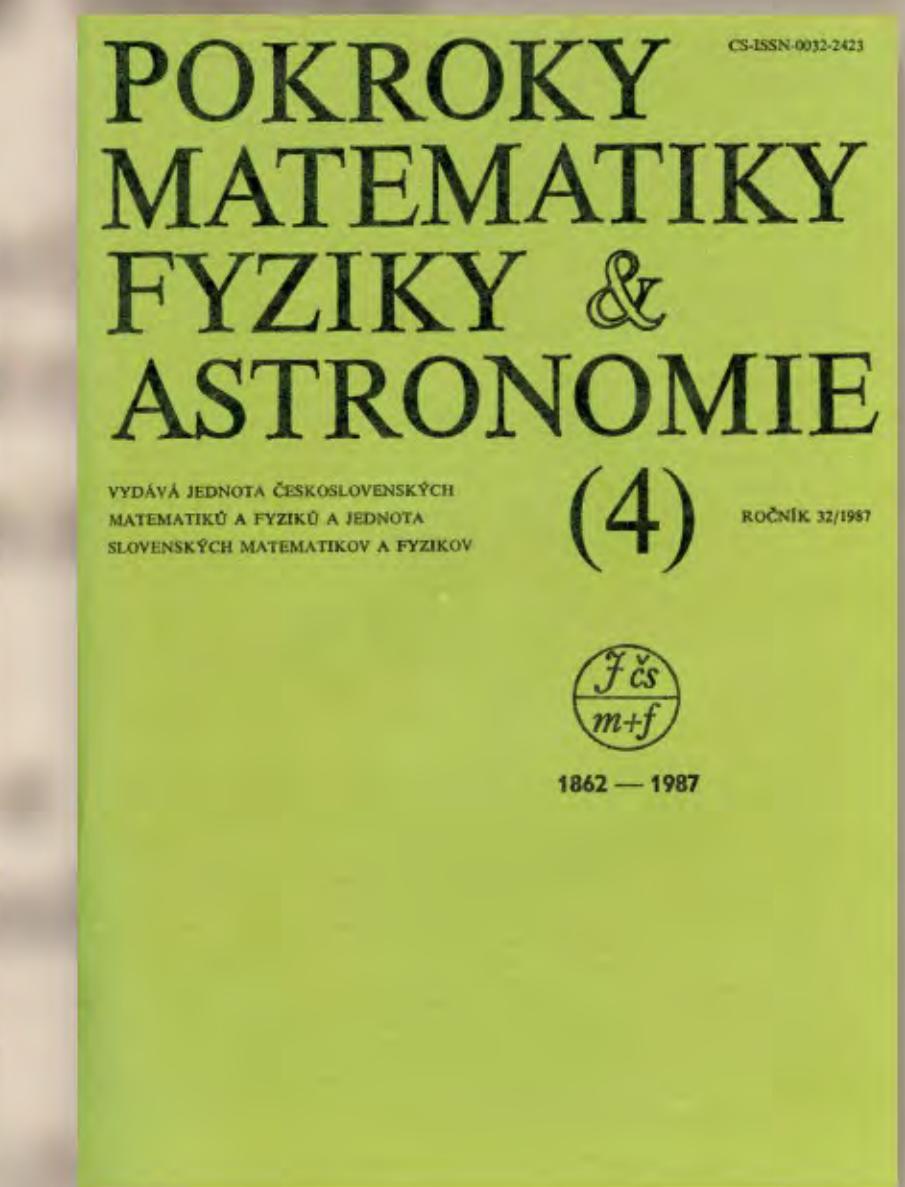

Časopisy a edice vydávané JČMF

- tloušťka čáry u časopisů odpovídá počtu čísel za rok
- modré jsou vyznačeny následnické řady, vydávané bez podílu JČMF

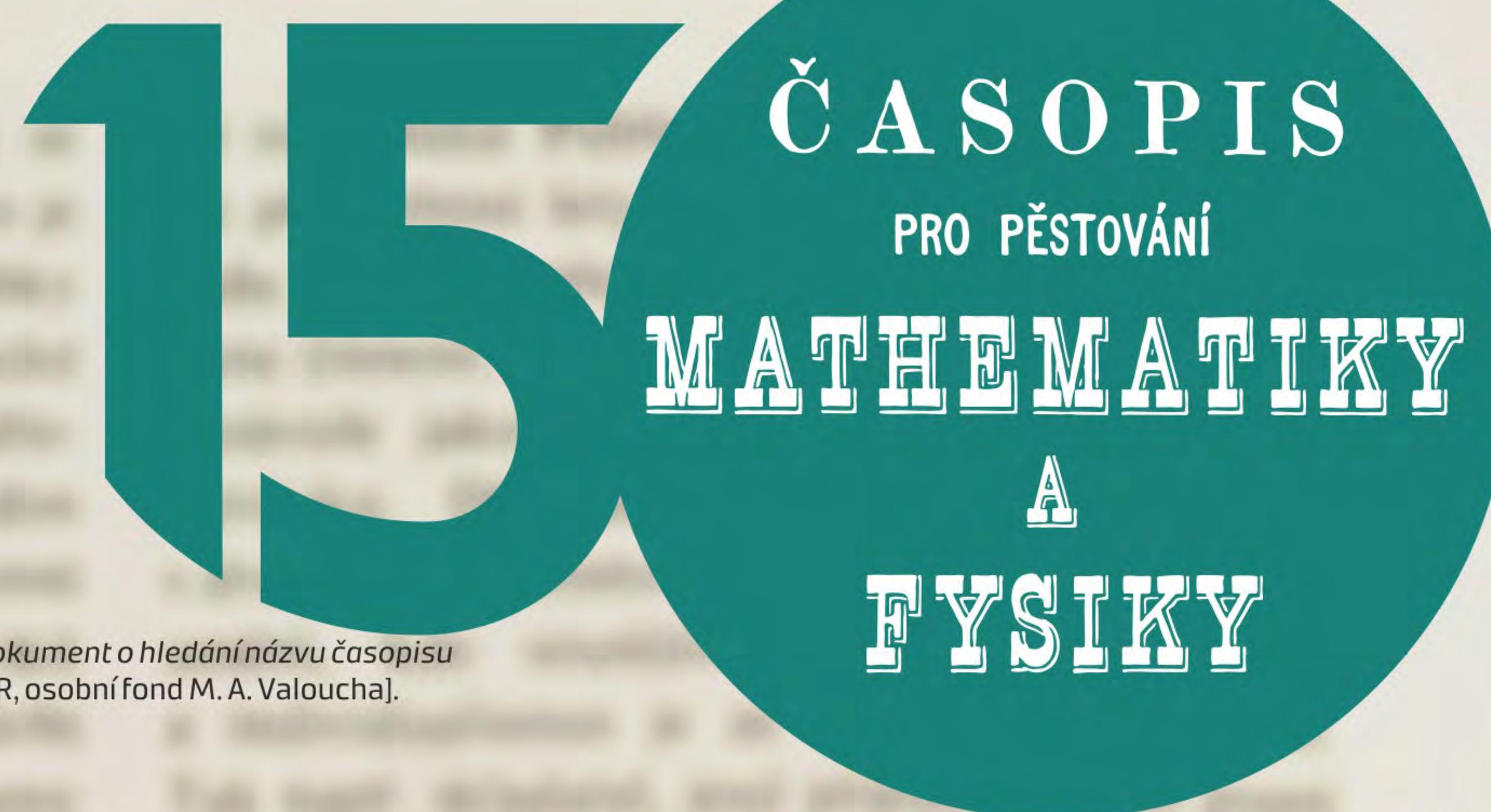
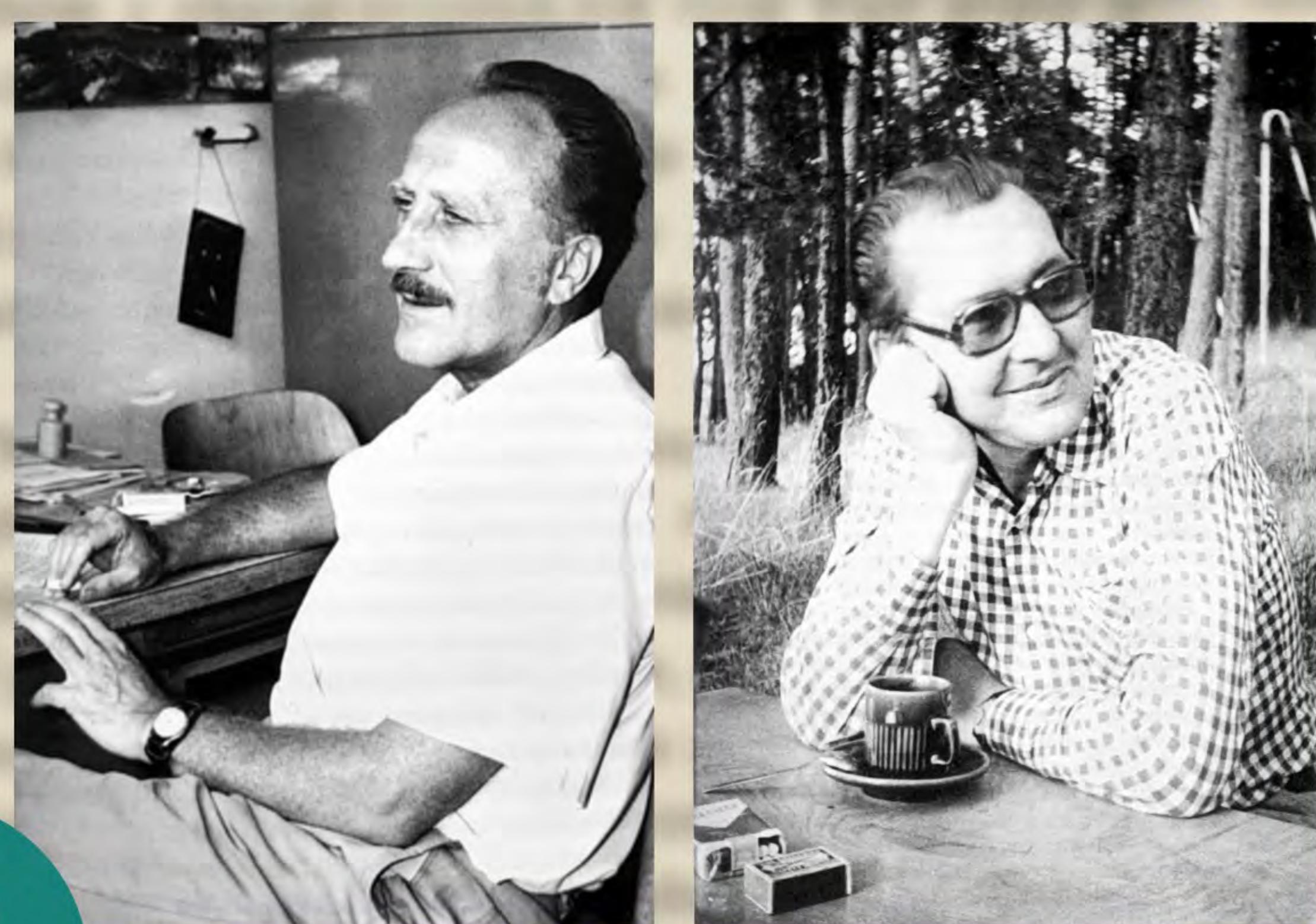
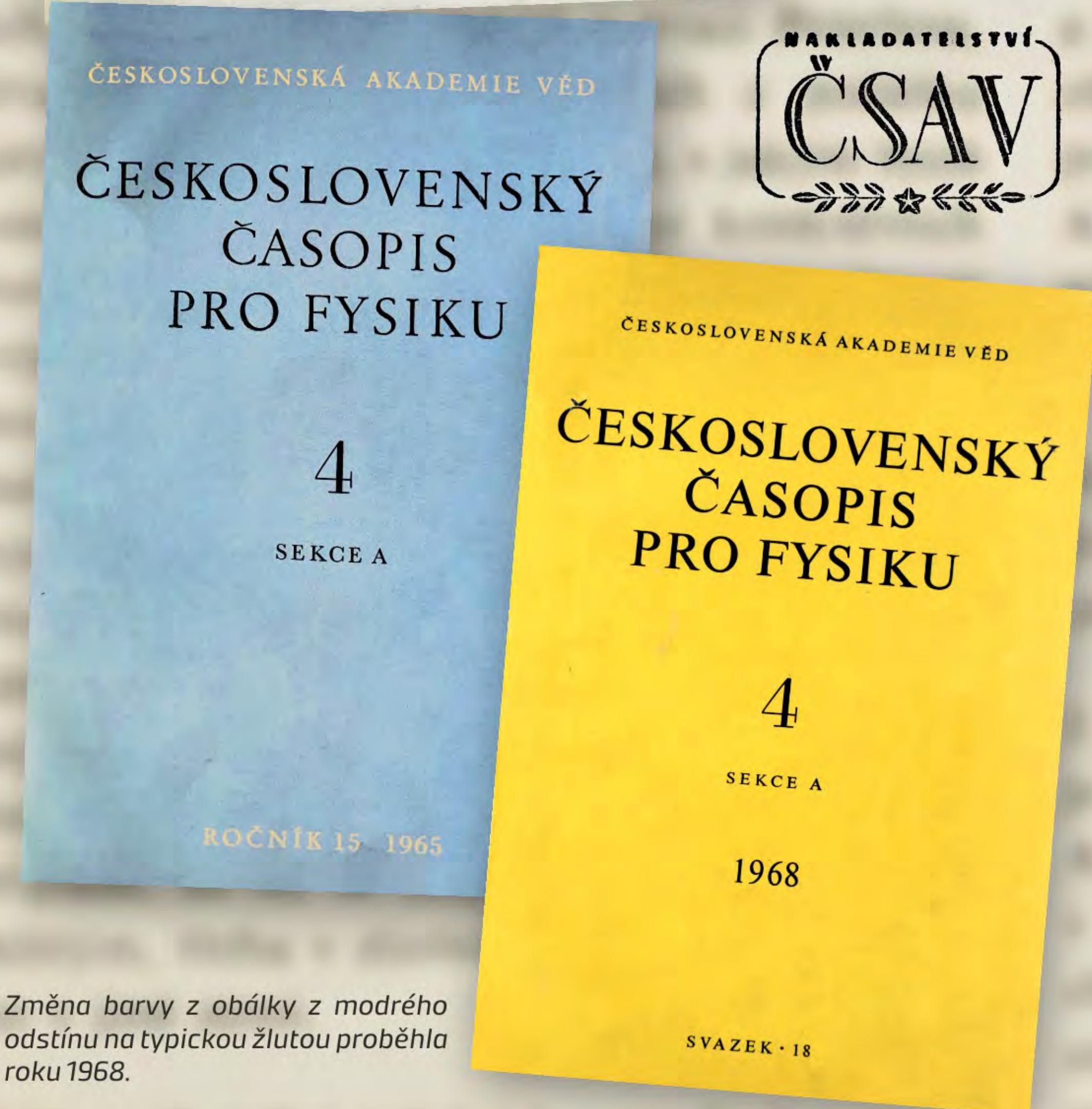
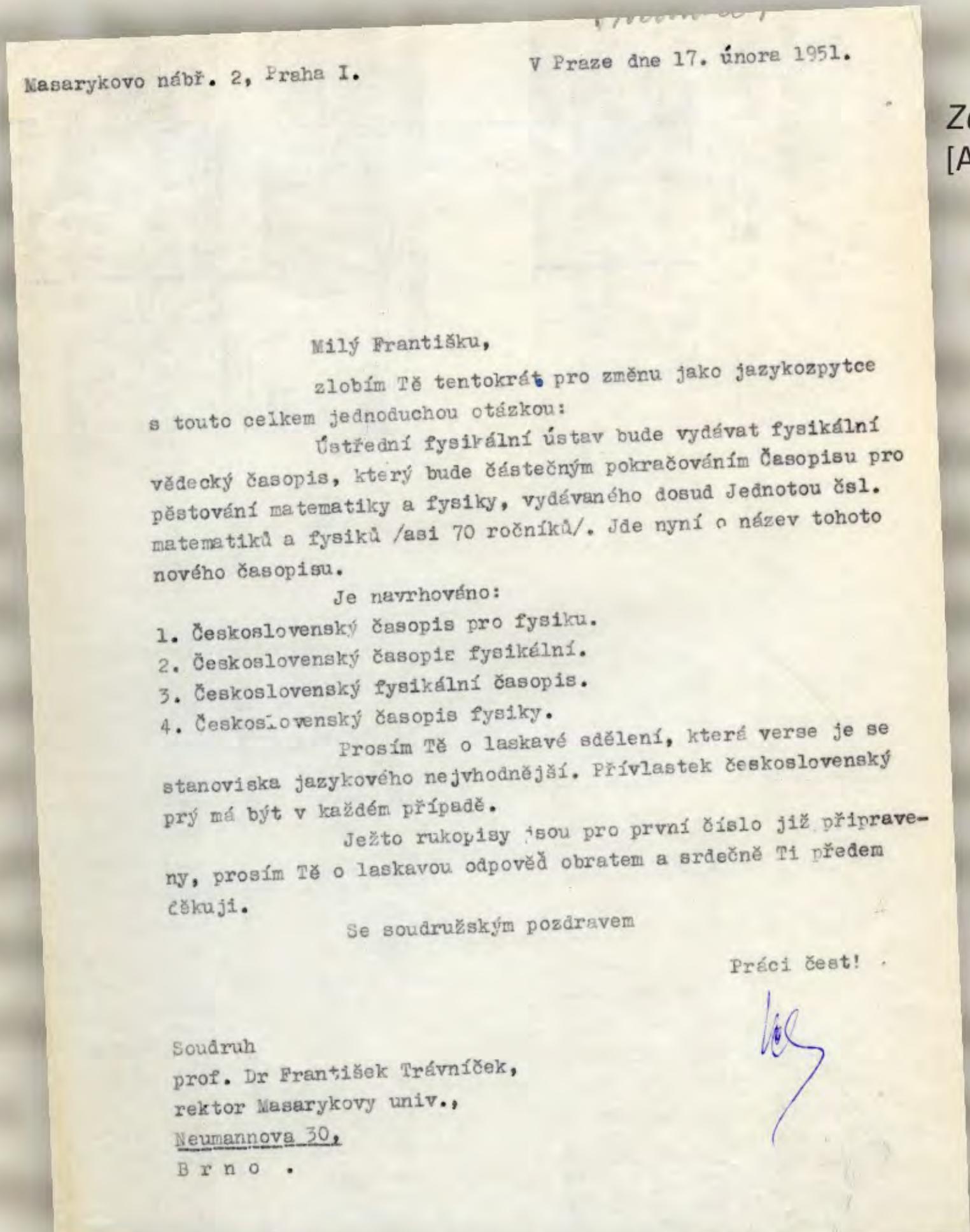

Časopisy vydávané Jednotou (červené čáry) nebo na ně navazující (modré). Přerušované čáry značí čistě digitální vydání bez tištěné podoby.

Vznik Československého časopisu pro fyziku VI.

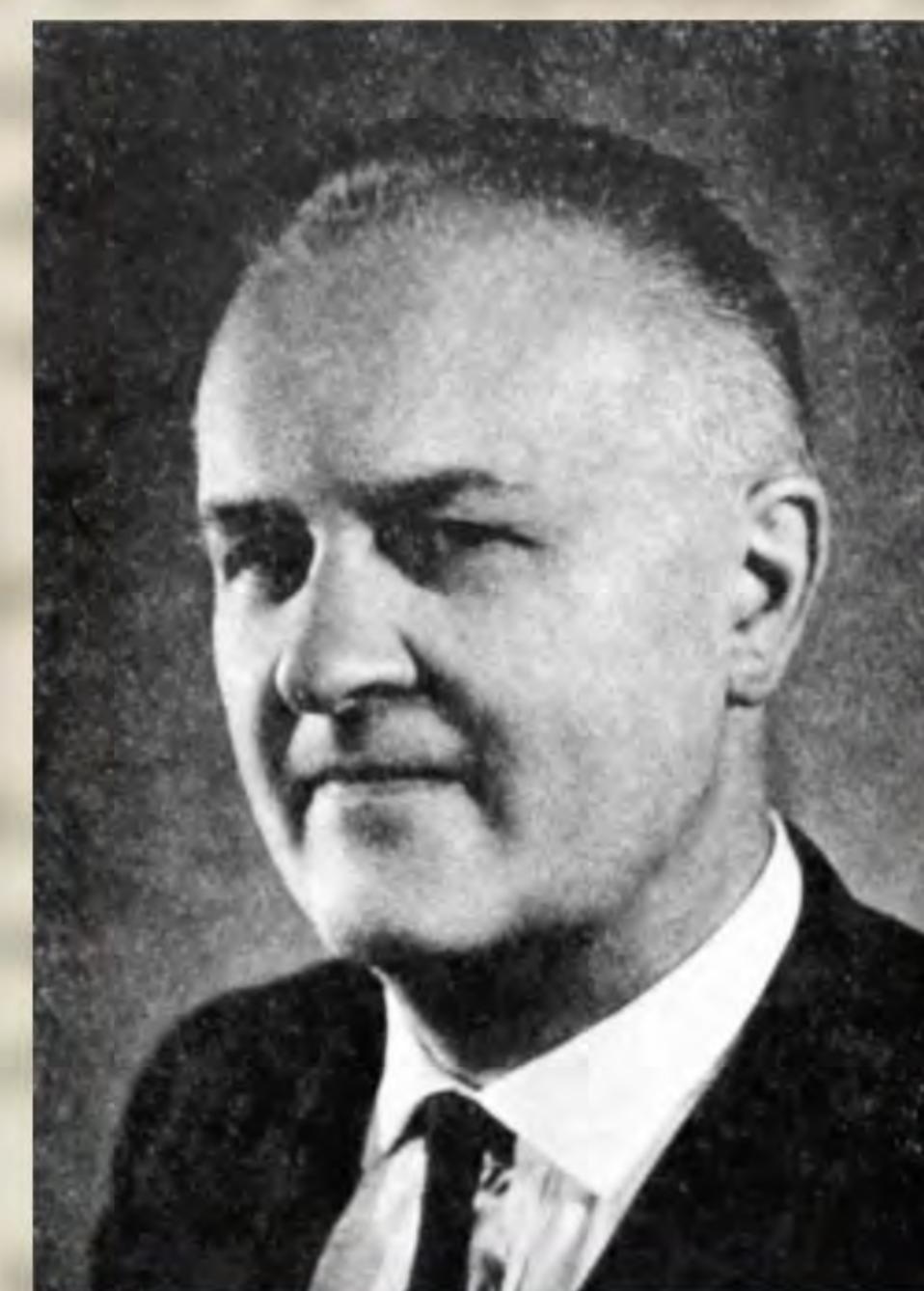
Roku 1951 začaly vycházet *Časopis pro pěstování matematiky* (začínající ročníkem 76) a *Czechoslovak Mathematical Journal*, vydávané Ústředním ústavem matematickým. Ústřední ústav fyzikální začal vydávat *Československý časopis pro fyziku* (roč. 1 s podtitulem ČPMF r. 76) a *Czechoslovak Journal of Physics* (*Czechoslovak fizičeskij žurnal*). Mezinárodní časopis v prvních dvou letech vycházel paralelně v anglické a ruské verzi, od dalších let dohromady - anglicky (ev. německy a francouzsky) psané články byly doplněny jen ruským abstraktem a ty ruské anglickým abstraktem.

Zajímavý dokument o hledání názvu časopisu [Archiv AVČR, osobní fond M. A. Valoucha].

Česká verze Čs.čas.fyz. byla zpočátku ekvivalentem té mezinárodní, až od 3. ročníku se začal obsah mírně odlišovat. Změna souvisela se vznikem Čs. akademie věd, jak se píše v úvodním článku ročníku 1953: „Domácí vydání bude vycházet v rozšířeném rozsahu, aby mohlo dobře plnit své úkoly. Bude dále uveřejňovat původní vědecké práce a dopisy redakci; avšak vedle toho chce více pečovat o seznamování jak s pokroky sovětské a světové fysiky, tak s aktuálními problémy našich fyzikálních pracovišť v souvislosti s budovatel- skými úkoly naší fysiky, aby tak podněcoval v širokém měřítku vědeckou práci všech pracovníků a zejména vědeckého dorostu. Bude se také snažit o nápravu nedostatků..., pokud jde o recenze, zprávy z vědeckého života a rozvíjení kritiky vědeckých prací.“

Jindřich Bačkovský (1912-2000),
1. ved. redaktor Čs.čas.fyz. 1951-59.

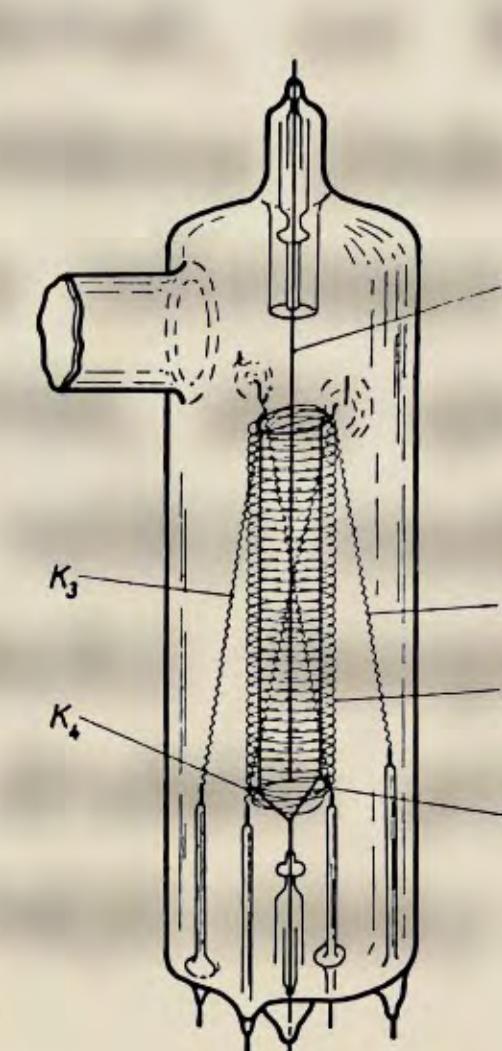

Václav Votruba (1909-1990), 2. ved. redaktor Čs.čas.fyz., 1960-62.

Jan Tauc (1922-2010), 3. ved. redaktor Čs.čas.fyz., 1963-65.

Od roku 1957 se obsahy české a cizojazyčné verze odlišují zásadně - časopisy se tak stávají samostatnými. Nicméně stále se o ně stará jedna redakce - prvních 9 ročníků pod vedením J. Bačkovského, poté po 3 letech byly vedoucími redaktory V. Votruba a J. Tauc. Od roku 1966 vedl časopis F. Kroupa a roku 1968 došlo k rozdělení redakcí; Kroupa pokračoval v cizojazyčném časopise, zatímco český převzal Zdeněk Málek. Právě on se svým výkonným redaktorem Jiřím Jantou v letech 1968/69 zásadně proměnili tvář (včetně žluté obálky) a směrování Čs.čas.fyz. na několik desítek let (až do 90. let). Mnohé jejich kroky svědčily o nevšedním manažerském talentu. Například ke „klasické“ redakční radě byla přidána nová skupina spolupracovníků nazvaná „redakční kruh“. Zde se objevili tehdejší mladí badatelé jako Jiří Bičák, Jan Fischer, Jiří Niederle, Libor Páty či Stan Vepřek. Byly zavedeny nové rubriky: Aktuality či Otázky a názory. Byla zavedena offsetem tištěná příloha nazvaná Appendix.

PROC APPENDIX A PROC ZMĚNY V NAŠEM ČASOPISE!
Protože tím vzniká možnost informovat fyzikální veřejnost s nejmenším možným zpožděním i o tom, co by v normální čtyřměsíční výrobní lhůtě tiskárny ztratilo smysl uveřejnění. Budou to zejména informace o fyzikálních konferencích, oznamení návštěv a přednášek významných zahraničních fysiků, krátké zprávy o dělání významných výrobků, výrobce, konkursy a nabídky a různá další redakční i jiná sdělení.
Jestliže se tento doplněk časopisu osvědčí, bylo by možno později rozsáhnout appendix na úkor normální sazby ještě o několik stránek zvýšit. K vlastnostem některých appendix patří, že jej lze snadno vyjmout; proto jsou stránky tohoto našeho číslovaný zvláště a je možno individuálně rozhodnout, zda budou pojaty do vazby ročníku nebo ne.

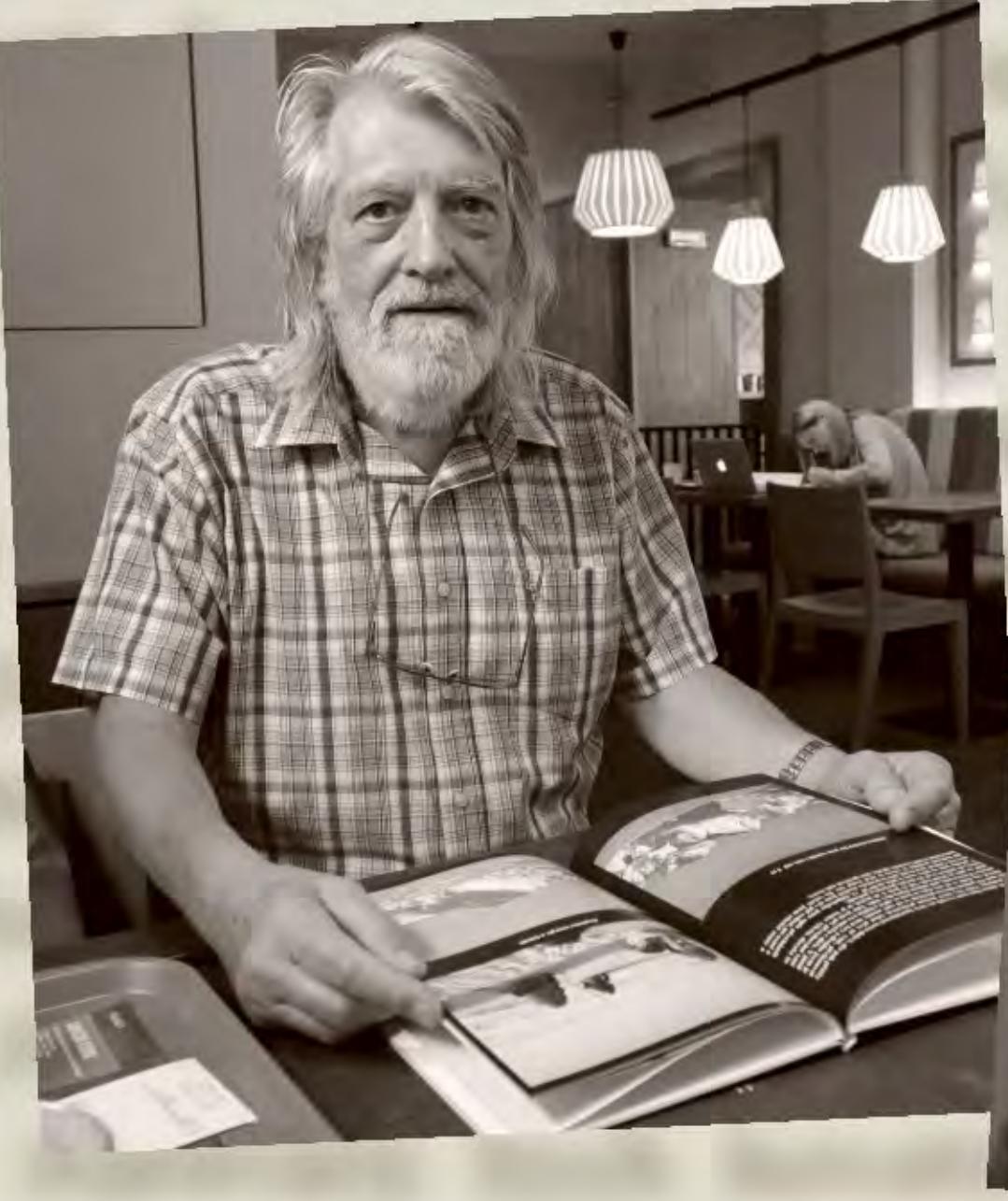

Fyzikální ústav
Akademie věd
České republiky

Čs. čas. fyz. v dohře komunikační revoluce

VIII.

Konzolidace časopisu se roku 2001 energicky chopil **Zdeněk Chvoj** a jeho výkonná redaktorka **Andrea Cejnarová**. Zpoždění ve vydávání čísel bylo zkrátka dohnáno. Navíc vznikly první webové stránky časopisu, kde byl publikován obsah čísel s abstrakty. Vznikly i nové iniciativy, třeba v roce 2005 zavedené Dny ČSČF - jeden den přednášek pro veřejnost, kde se časopis prezentoval. V roce 2007 se však Z. Chvoj rozhodl předat štafetu dále.

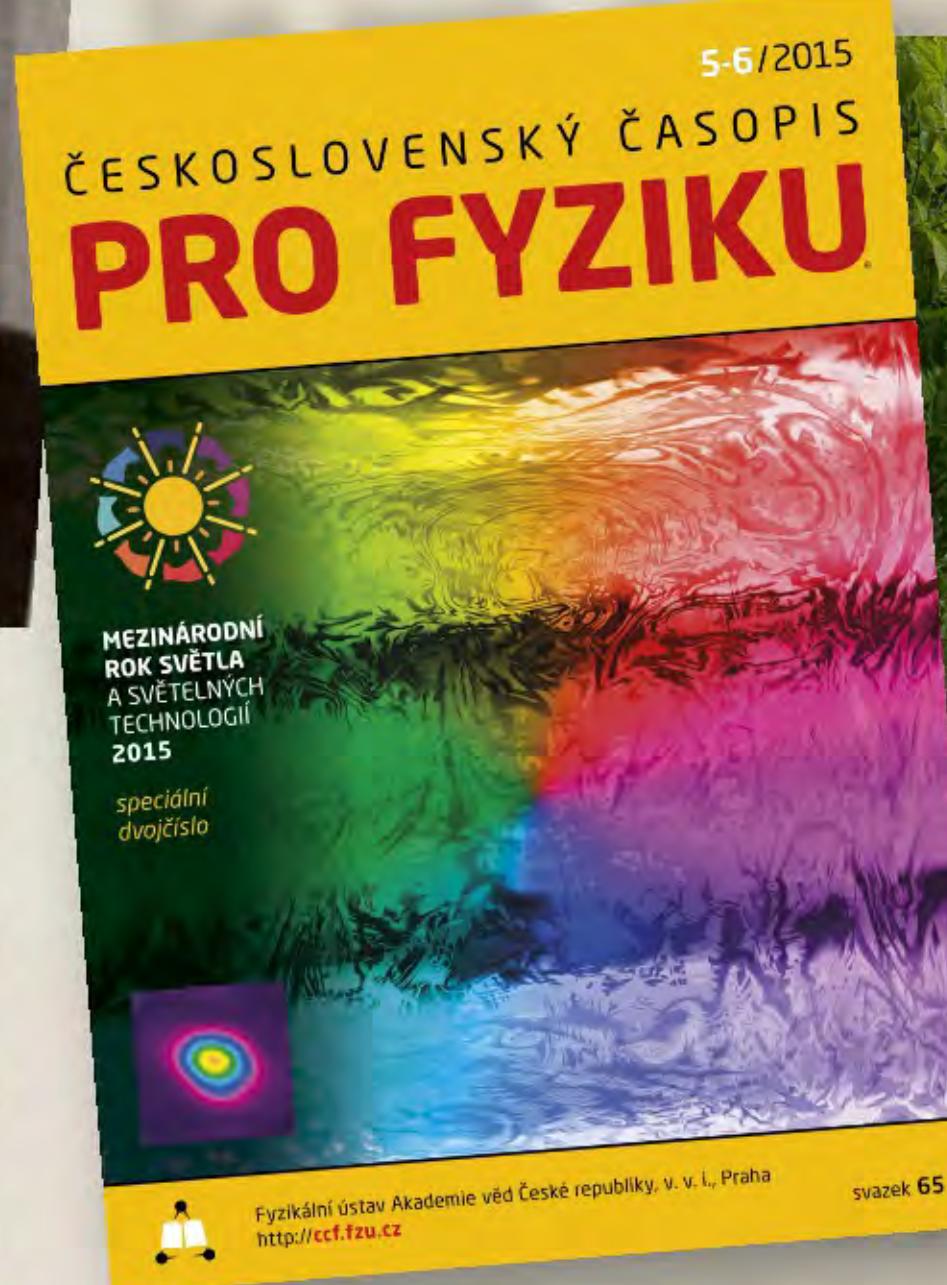
Zdeněk Chvoj, 9. ved. redaktor
Čs. čas. fyz. (2001-2007).

150

ČASOPIS PRO PĚSTOVÁNÍ MATEMATIKY A FYSIKY

Libor Juha, 10. ved. redaktor
Čs. čas. fyz. (2008-2017).

Ústav teorie informace a automatizace AV ČR,
kde sídlí redakce ČSČF v prostorách
pronajatých FZU (místnost 444).

Redakce Čs. čas. fyz. v listopadu 2018, zleva: Jan Valenta (ved. redaktor), Ondra M. Šípek (sekretariát red.), Eva Klimešová (výkonná red. v roce 2018), Jiří Kolář (vedoucí výroby a grafik) a Jana Žďárská (výkonná redaktorka od r. 2019).

Od roku 2018 vede redakci **Jan Valenta** s výkonnou redaktorkou **Janou Žďárskou** a tajemníkem redakce **Ondrou M. Šípkem**. Dvě zásadnější změny se udaly roku 2020 resp. 2021: Otevření elektronické verze časopisu zdarma a spojení redakční rady a oborových redaktorů opět do jednoho redakčního kruhu. Obsah se nyní zaměřuje výrazně na fyzikální vzdělávání. V současnosti se pracuje na zcela nových webových stránkách. Časopis má již řadu let účet na Facebooku a Twitteru.

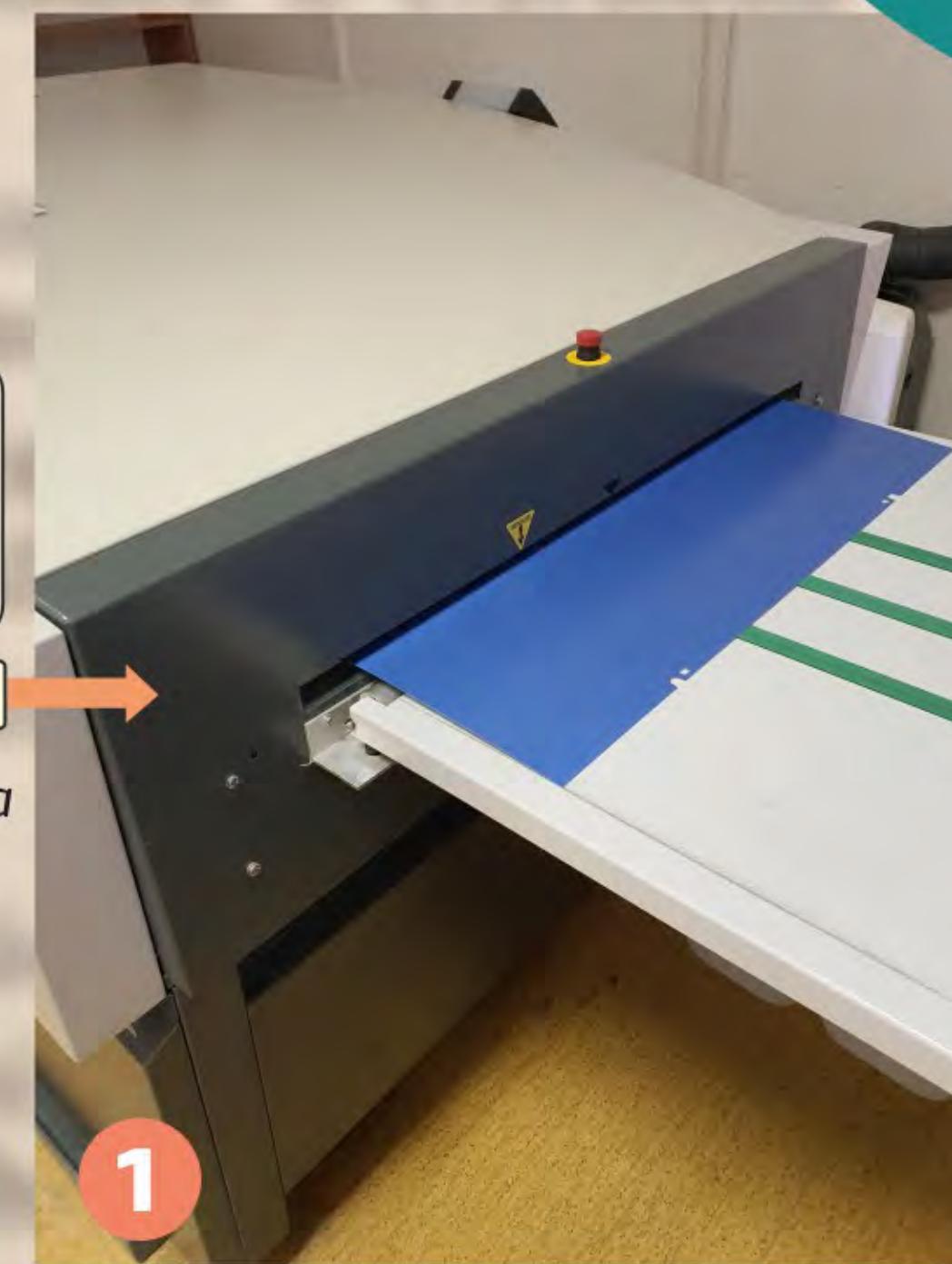
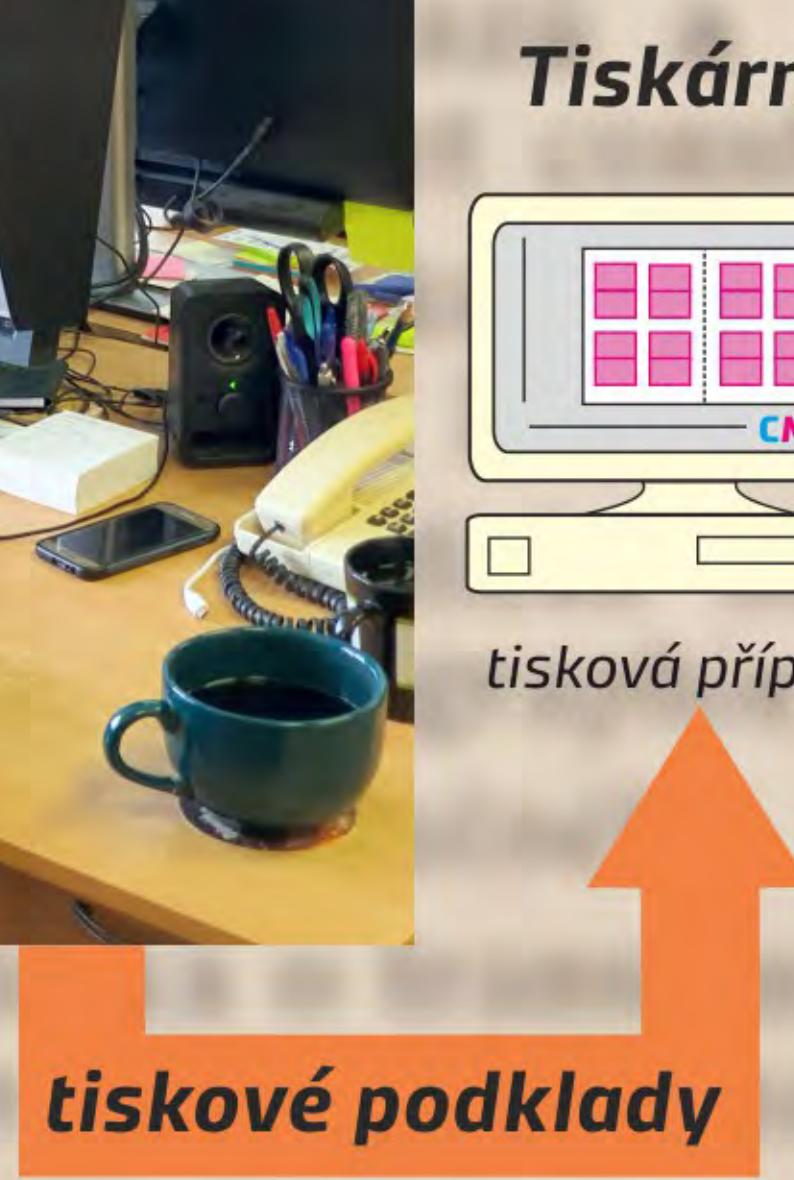
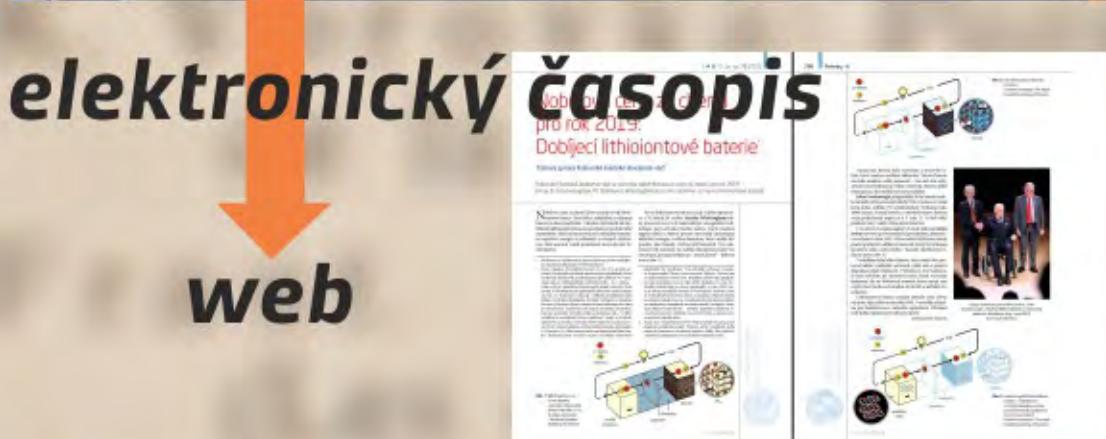
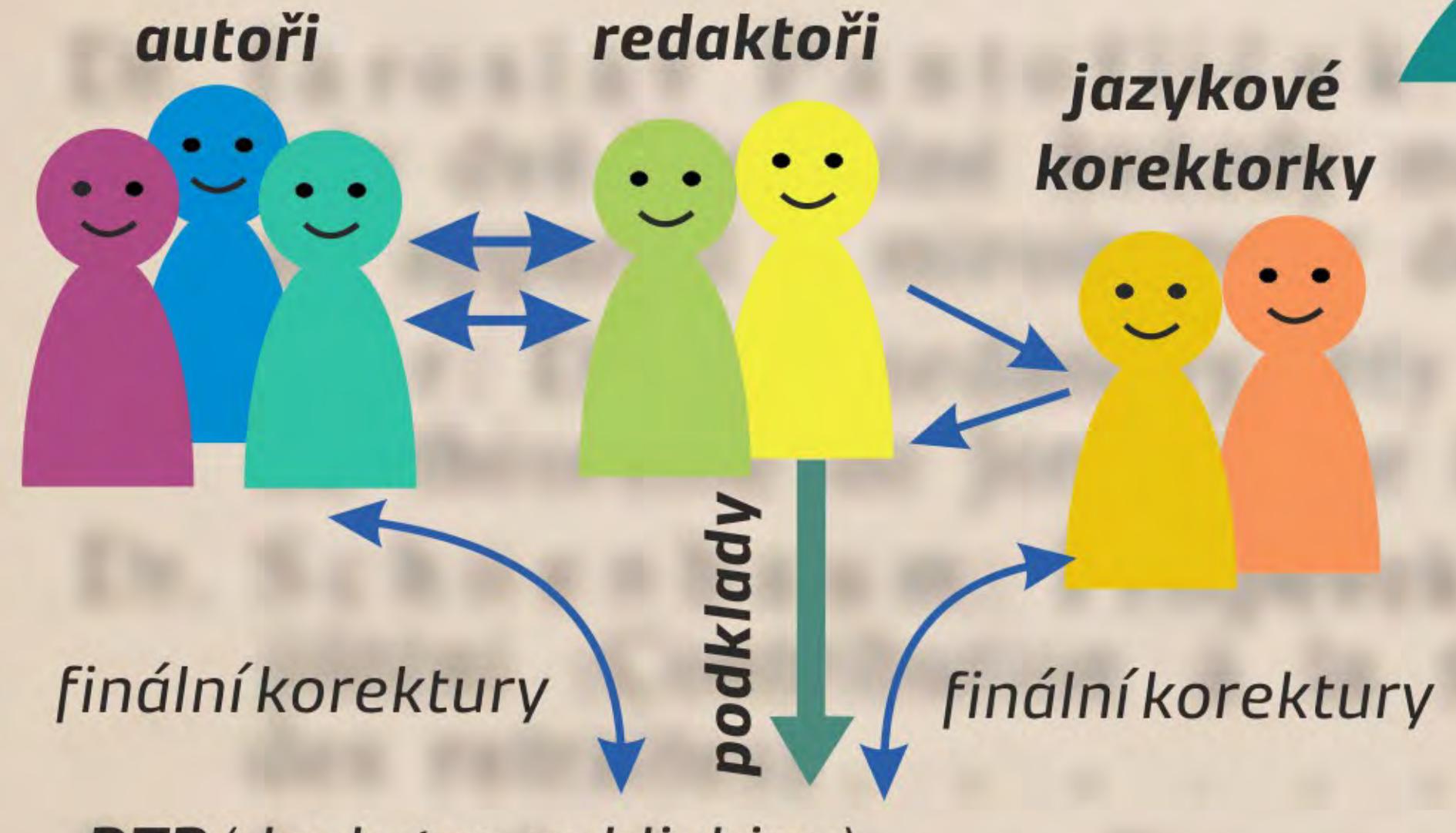
Elektronická verze ČSČF je od počátku roku 2020 zdarma, včetně archívu (zatím od roku 1997 dodnes).

FZU

Fyzikální ústav
Akademie věd
České republiky

Redakční práce, DTP a moderní polygrafie

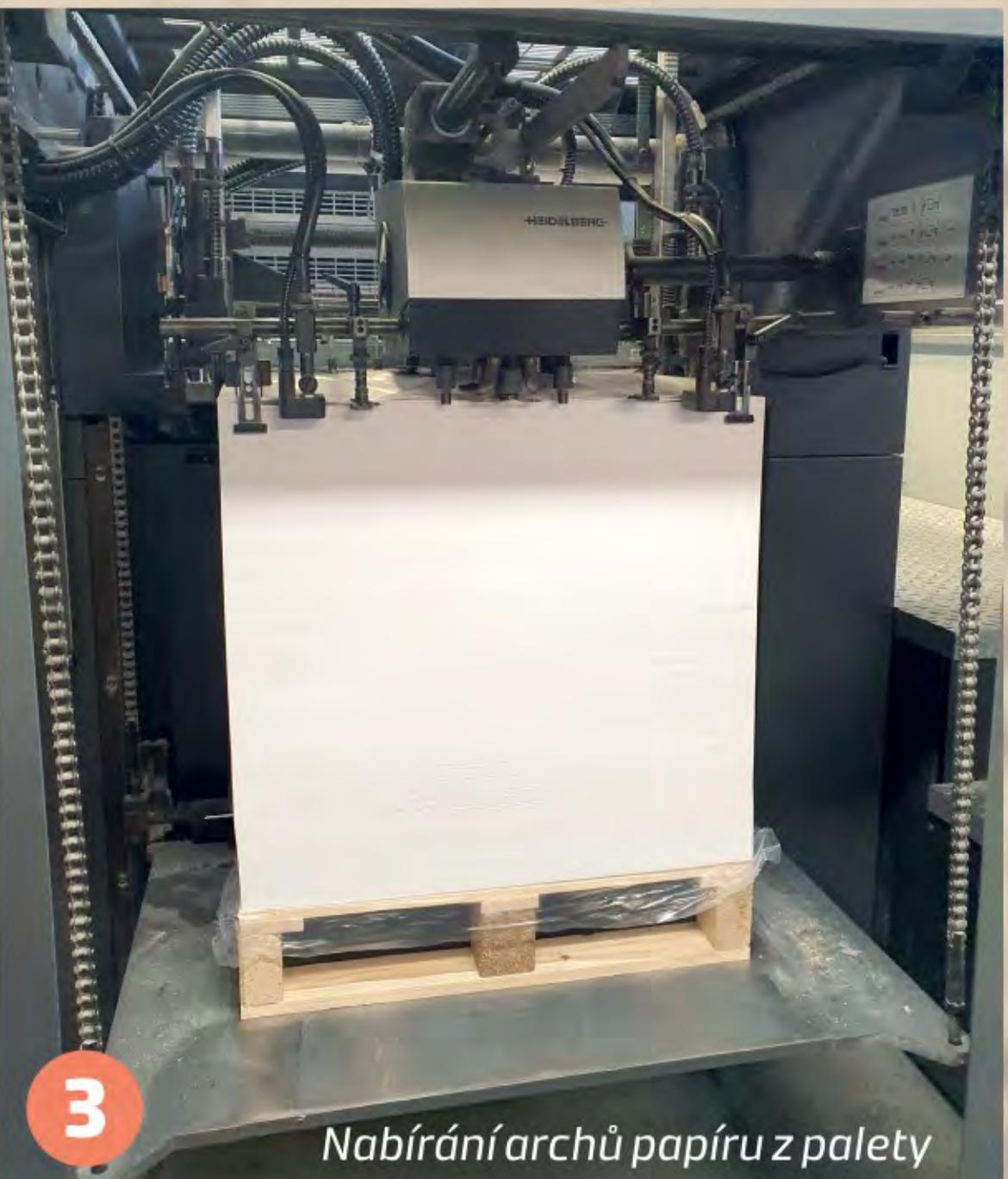
X.

Hliníková fólie s fotocitlivou vrstvou vjíždí do expoziční jednotky

Vyvolaná fólie představuje jeden ze 4 výtazků CMYK pro tisk jedné strany archu

Nabírání archů papíru z palety

„Mercedes“ mezi offsetovými stroji

TISKÁRNA
GRAFOTECHNA +

7 Laminace obálek

Archy potiskené z obou stran se ukládají na paletu

Řezání, ohýbání, skládání

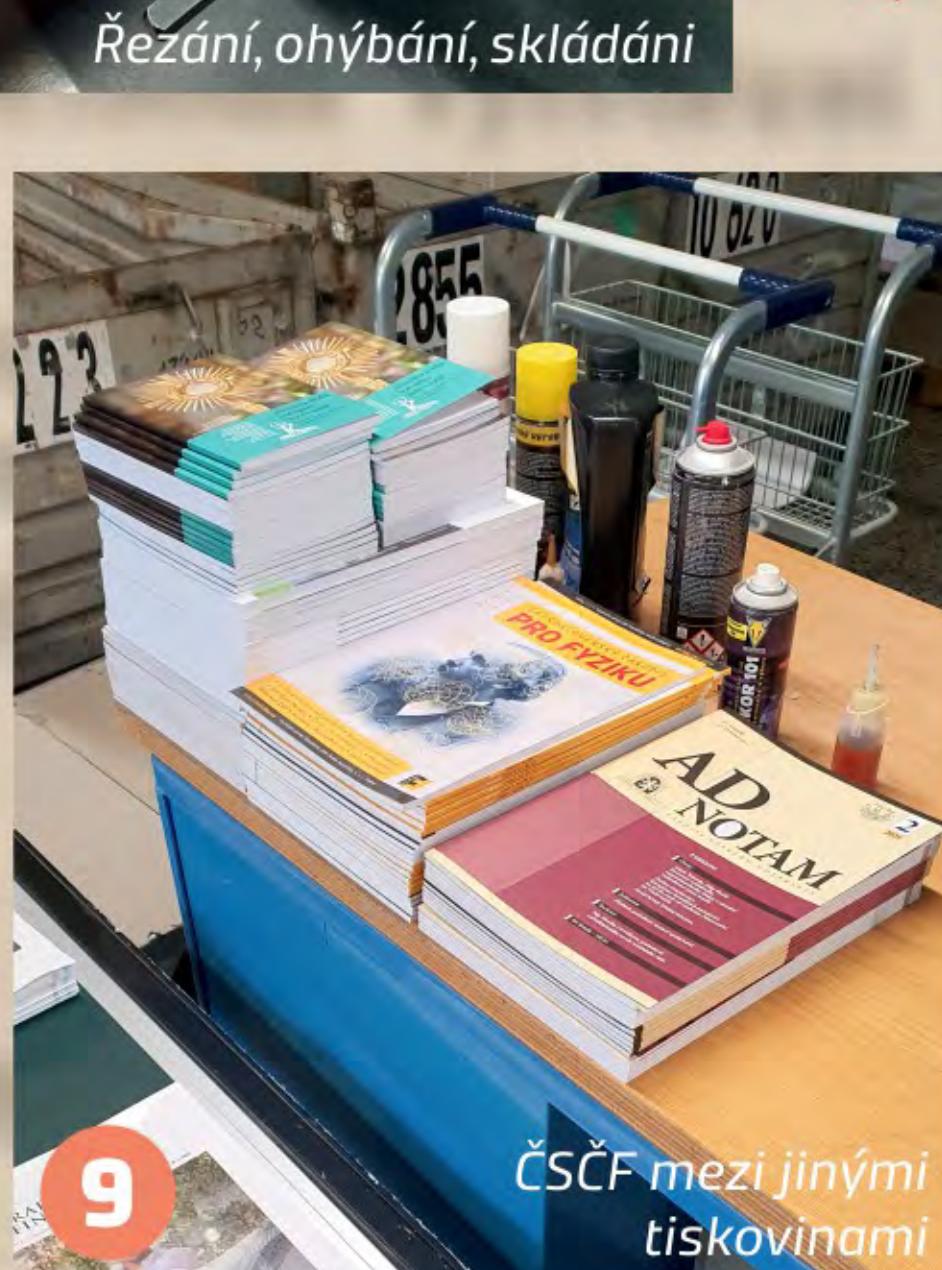
ČSČF mezi jinými tiskovinami

Balení do fólie a expedice

8 Lepení

10

Fotografie: Exkurze redakce Čs. čas. fyz. do tiskárny Grafotechna+ v červnu 2021.

150 ČASOPIS
PRO PĚSTOVÁNÍ
MATEMATIKY
A
FYSIKY